

MÁTYÁS KIRÁLY TRÉFÁI

ÖSSZEGYÜJTÖTTE
SZÉP ERNŐ

KÉPEKKEL ÉKESÍTETTE
KOLOZSVÁRI SÁNDOR

A MAGYAR IFJÚSÁG KEZÉBE ADJA
DANTE

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2024
ISBN 978-963-417-641-1 (online)
MEK-25476

TARTALOM

EGYSZER VOLT BUDÁN KUTYAVÁSÁR
MIÉRT HIJJÁK A CSIZMADIÁT CSIZMADIÁNAK?
OKOS KATICA
A TERHES SZEKÉR TALÁLKOZOTT A HATLOVAS HINTÓVAL
A KOLOZSVÁRI BÍRÓ
A CSILLAGÁSZ MEG A SZAMÁR
MÁTYÁS KOVÁCS
MÁTYÁS NAPJA
A CIGÁNYOK, A LÉGY, MEG MÁTYÁS
HOGY VÁLT VÉRRÉ BARÁTBAN A LENCSE
MIT ÜZENT A SZULTÁN
A KAMARÁSRÓL, AKI ARANYTÁLCÁKRA LÉPETT
A TÉTÉNYI MALOMKŐ
HÁRMAT NEM SZERETETT MÁTYÁS KIRÁLY
HOGY JÁRTA MEG A HIZELGŐ NÉMET MÁTYÁSSAL
FIATAL BÍRÓ MEG ÖREG BÍRÓ
EGY NAGY MŰVÉSZ AKI A BORSÓT HAJIGÁLJA
VÍZKERESZT
MIT GONDOLT KINIZSI PÁL A MAGA FEJÉRŐL
NINCS ROSSZABB A SAJTNÁL
MÁTYÁS MEG A MÉREGKEVERŐK
A HÁROM BAKKECSKE
MÁTYÁS KIRÁLY GÖMÖRBEN
KINIZSI PÁL BUDAVÁRBAN
MIBŐL VAN A LEGTÖBB A VILÁGON?
MIÓTA NEM SZÁNTANAK ASSZONYON?
A LEBBENC
MIT EBÉDELTE ALI BÉG?
MIKOR A MÁTYÁS FELESÉGE TETT IGAZSÁGOT
SEMMIRE SEMMI GONDOM
A RÉSZEGES HUSZÁR
MIT KÖSZÖNTÉL MEG, FIAM?
A CINKOTAI KÁNTOR
HOGY BÁNT EL MÁTYÁS KIRÁLY A KÉRKEDŐ HOLUBÁRRAL
A HOSSZÚBESZÉDŰ PRÉDIKÁTOR
RÓKA FOGTA CSUKA
MÁTYÁS KIRÁLY BOLONDJA
A JUHÁSZ, AKI SOHASE HAZUDOTT ÉLETÉBEN
MÁTYÁS HÁROM LUSTÁJA
A GYÁSZOS URASÁG
A CSÓRI CSUKA MEG A MÁJA
NEM FELEJTETTÜK EL...

Kedves fiúk, kedves lányok, a Ti kezetekbe adom ezt a könyvet, amelybe halhatatlan Mátyás királyunk tréfás beszédeit és cselekedeteit gyűjtöttem össze. Összegyűjtöttem, a magam szavával mesélem el Nektek Mátyás király tréfaságait. Régen nem volt nekem ilyen kedves időtöltésem, mint most, mikor a Mátyásról fennmaradt mosolygós históriákat sorba irogattam. Mióta az eszemet tudom, mióta történetet tanultam és mesét hallgattam, a mi Hollós Mátyás királyunkra mindig gondolatok. Úgy-e, Nektek is minden királyaink közt Mátyás király jut legtöbbször eszetekbe. Eszünkbe jut Ő, ha kemény jég van a téli Dunán, eszünkbe jut, hogy ennek a Dunának a jegén kiáltották ki az ifjú Mátyást magyarok királyának. Meg eszünkbe jut Ő, ha föltekintünk a budavári Mátyás-templomra, oh ott tündökölt valaha Buda dombján a Mátyás világra híres királyi palotája. S eszünkbe jut, ha Vajda-Hunyad várkastélyát meglátjuk a pesti Városliget tava felett, eszünkbe jut akkor is a Hunyadi János és Szilágyi Erzsébet fia, Hunyadi Mátyás. Meg azután eszünkbe jut Ő, valahányszor halljuk még azt a maholnap félezeresztendő sőhajtást: meghalt Mátyás király, oda az igazság.

Van nekünk magyaroknak Szent István királyunk, Szent László királyunk, Nagy Lajos királyunk. Mátyás királyunkat a nemzet az igazságos Mátyás névvel illette. Nagy szó is, szent szó is az ember lelkében az Igazság szava. Nemcsak az ország hatalmát, nagyságát, hanem ezt az elhervadt igazságot is siratta a nép, mikor azt mondogatta: voltunk Mátyás idejébe magyarok! Azé a boldog igazságé mind ez a Mátyás tréfája is, csupa bölcsesség, csupa tanulság, csupa gyönyörűség. Egyiket a krónikából vettem, másikat meséskönyvből, harmadikat, negyediket mesélgető béresnéptől, pásztoroktól hallottam. Egyik tréfa valóság, a másik csak álom.

A magyar nép szeretete, látjátok, Mátyás királyt a Földről Tündérország mezejére léptette. Mese, mese lett az igazságos Mátyás király emlékezetéből, bánatnak is meséje, vigasztalásnak is, reménységnek is örök édes meséje.

EGYSZER VOLT BUDÁN KUTYAVÁSÁR

Bizony ilyen csuda se esett se Krisztus előtt, se Krisztus után semerre a kerek világon.

Egyszer esett az a csuda a Földön, az is Magyarországon, mégpedig Mátyás király idejében.

Hogy kutyavásárt tartottak szép Budavárában, akárcsak lóvásárt vagy baromvásárt tartottak volna.

Ez is csak a Mátyás esztől telhetett, aki nemcsak hogy a legbölcsebb uralkodója meg a legtudósabb hadvezérje, hanem ezenfelül még a legelső tréfamestere is volt a maga idejének.

Felöltözött egyszer szabadságos huszárnak Mátyás király, úgy eredt néki az Alföldnek. A sapkája mellett virág volt, kenyeres tarisznya az oldalán, a kardot a mentével együtt felkötötte a hátára, vágott egy útszéli meggyfáról botot magának, úgy haladt a düllőn, akár más szabadságos katona, aki az öreg szüléjéhez iparkodik a falujába hazafelé.

Amint megy mendegél, látja Mátyás király, hogy ott szántja a földet a határban nem messzire egymástól két paraszt ember. Az egyik paraszt nagy paraszt volt, annak az ekéje előtt hat ökör járt, a másik paraszt kis paraszt volt, az csak két heptikás gebét tudott az eke elébe fogni. Megáll Mátyás király, csak elnézi, hogy erőlködik a két girhes ló a kemény tarlón, meg hogy hogy keserveskedik a szegény paraszt az eke szarvánál, hogy biztatja szóval, meg ostorral a gyenge lovait, az a nagy paraszt meg csak sétál komótosan az eke mellett, az ostort se kell forgatni néki, azt kiáltja: hajsza! azt kiáltja: csá! közbe füttyörész kedvére.

Gondolt egyet Mátyás, odament a hatökrös gazdához:

- Adjon isten jó napot kegyelmednek gazduram.

- Adjon isten vitéz uram magának is. Mi kéne ha vóna?

- A kéne gazduram, több emberség kéne erre a földre. Nem látja, hogy megkínlódik a két kehes lovával az a másik szántóvető ember? Ugyan fogjon ki gazduram két ökrét, kössük annak a szegénynek a két lóva elébe, az is könnyebben szánthassa azt a parányi kicsi földjét.

A nagy paraszt csak nevetett erre:

- Mán abból nem eszik az a kódus paraszt - azt mondja - én nagy gazda vagyok, hat ökörrrel szántok, az meg csak szántson a maga két gebéjével, úgy illik az őhöz. Maga csak a fegyverhez értsen vitéz uram, a szántást pedig ide bízza.

Nem szólt egy szót se többet Mátyás, odament a kis paraszthoz:

- Adjon isten jó napot, te szegény ember.

- Adjon isten néked is szegény katona.

- Fordulj csak idebb szegény ember, mutatok valamit, de meg ne ijedj arra kérlek.

Avval Mátyás király kigombolkozott, megmutatta az arany pitykés dolmányát, megsúgta a szegény parasztnak, tudja meg, hogy Mátyás király áll előtte.

Az a nyomorult rögtön le akart borulni a király elébe. Megfogta Mátyás király:

- Vigyázz számár paraszt el ne árulj, álljál csak szép egyenesen, figyelmezz rám. Azt mondom néked, add el holnap ezt a két hitvány párát, amit a bőriért kapol abból vegyél annyi kutyát, ahányat adnak, hajtsd fel Budára, keresd meg a budai nagy piacot, a többi az én gondom.

Hát a szegény paraszt úgy tett ahogy a király meghagyta. Eladta a két lovát, kapott egy falka kutyát az áráért, hogyne, boldog volt a rongyos paraszt, akinek a kutyájáért pénzt kínált, kettőt

is adtak neki egy garasért. Tereli osztán Budavára felé a szegény ember azt a sok loncsos, piszkos kuvaszt, meg komondort, aki csak jött az ország útján nagyot nézett, olybá tűnt az emberek előtt, mintha valami rossz boszorkány ennek a pásztornak a juhait mind kutyákká változtatta volna.

Sötét hajnal volt még mikor a szegény paraszt a sok kutyával Budára érkezett. Elvergődött a budavári nagy piacra, ott letanyázott, előszedte a szeredásból a kenyért, szalonnát. De a kutya komák éhen maradtak, azok olyan ugatórozást csaptak, mind felverték álmukból a budai lakosokat, azt hitték, rajtok a tatár! Mikor osztán kinéztek az ablakon és látták, hogy csak kutyahad jött Budavár ellen, kiki dorongra kapott, leszaladtak a piacra, agyon akarták verni az egész kutyaságot, vezérivel együtt. De akkorra ott termettek a király szolgálói, ők már tudták, mi járatba van a paraszt ember, nem engedték bántani. Reggelre megjelentették a királynak, hogy itt az a szegény paraszt, felhajtotta a kutyákat. Mingyár felöltözött Mátyás király, elment az urakért, jöjjenek elő, megyünk a piacra. Kirukkoltak a főurak a piacra, mind gyönyörű díszmagyarba, legelől Mátyás király; odavezette az urakat a kutyás emberhez.

- Itt a szép alföldi eb uraim, mindenkinek venni kell belőle, ez lesz most már a divat!

Nagyot néztek a kényes nagyurak ahogy az a sok condra kutya elkezdte a csizmájok orrát szagolni. De a király megvette rögtön a legmocskosabb kuvaszt tíz aranyon, arra lett nagy nevetség, elkezdtek az urak licitálni; mennél szennyesebb volt egy bundás, annál többet adtak érte. A szegény parasztnak teli lett a szeredása arannyal, majd leszakadt a válla mikor Mátyás ráadta és isten hírével útnak bocsájtotta:

- No jó ember eredd haza, meséld el milyen nagy ára van Budán a kutyának.

El is mesélte ez a boldog ember, legelső akinek elmesélte az a nagy gazda volt, akinek a sok földje mellett volt az ő kicsi földje. Megmutatta neki a rakás aranyat, meg is mondta, úgy nézzen rá, most már ő is nagy gazda lesz, nagy darab földet veszen, hat ökörrrel szántogat ő is őszire!

A nagy gazda nem szólt egy szót se, csak magába gondolta: megállj kóduš, azt nézd meg majd, én milyen vásárt csinállok!

Másnap eladta a hat ökröt, az árából felvásárolta az egész falu kuvaszt, komondorát, de még a szomszéd faluba is elment a portékáért. Mikor már vagy száz kutyája együtt volt, feltarisznyázott a nagy gazda, elindult a száz kutyával Budára. Egész úton azt számítgatta, hány tarisznyára való aranyat hoz majd haza, mennyi földet vehet még meg, mind amit maga körül lát otthon, megveheti, ami föld van Berettyótól a Körösig, Köröstől a Tiszáig, Tiszától a Dunáig.

Javában állott már a piac, mikor a nagy gazda megjött a sereg kutyával Budára. Alig tudott helyet szorítani a teméntelen sok ebnek a piac sarkába. Megfizette egy szóra a helypénzt, azt mondta, majd jön Mátyás király a nagy urakkal, mind megveszik az ő drága kutyáit. A vásárosok, meg a népek meg csak nézték a büszke parasztembert, aki nagy szájjal hirdette, hogy itt vannak a divatos kutyák, de nem eladók, csak a nagy uraknak! A kuvasz meg a komondor egynéhány elszabadult, felborogatták a kofaasszonyok kaskáit, szilkéit, eltört a tojás, kiömlött a tejfel, nosza mind a kutya széjjelszaladt a csemegét felnyalogatni. A kofaság méregbe jött, rúgták, csapták az ebeket, a gazdájokat tökkel, dinnyével hajigálták, ez meg kiabált, ugrált a kutyái után, a kutyák szűköltek, vonítottak, az emberek káromkodtak, az asszonyok sivalkodtak, felfordult az egész piac, ilyen kukullóriumot még nem látott az öreg Budavára. Előszaladtak a nagy lármára a hajdúk, azok osztán csihi-puhi, neki a sok kutyának a rézfokossal, míg egy csomóba nem verték őket, a gazdának is oda suhintottak közbe egypárat a hátára, mert az csak a magáét kajabálta, hogy helyet, helyet az uraknak, jönni kell már a nagyuraknak, azok veszik majd meg az ő kutyáit. Addig, míg a pandurkáplár rá nem cserdített:

- Egyszer volt Budán kutyavásár, többet nem lesz, tisztulj innét a piacról!

És a piaci népnek a nagy kacagása közt elkergette a parasztot mind a száz kutyájával.

MIÉRT HIJJÁK A CSIZMADIÁT CSIZMADIÁNAK?

Mert a csizmadiát nem mindig hítták csizmadiának, nem ám: annak világ teremtése óta csizmamester volt a neve. Világ teremtése óta Mátyás királyunk idejéig. Mátyás királyunk uralkodása alatt kapta a csizmamester a csizmadia nevet, akár a csizma a fejelést.

Ennek a névcserének pedig az a históriája, hogy volt Mátyás királyunk idejében valamerre az országban egy csizmamester a többi közt, az azt hallotta, hogy Mátyás király annak, aki ajándékot viszen neki, százszor többet érőt ad az ajándék fejében.

No, gondolta a csizmamester, éppen ilyen király való nékem. Kapta fogta, csinált egy pár parádés piros csizmát a királynak. Felvitte Budaváraiba, nagy büszkén lengette meg a palota kapujában a csizmát: fogadom ezért a piros csizmaért egy tarisznya aranyat akaszt a vállamra a király!

Így hivalkodott a csizmamester mindenki előtt, akit csak útjában talált a király szobája ajtajáig. Az ajtónálló osztán, aki megjelentette a királynak a csizmamestert, megsúgta Mátyásnak, micsoda nagy számítással jött fel Budára a csizmamester.

Mátyás király elvette a piros csizmát, meg is köszönte, a csizmamestert kiküldte a szobából, rögtön hozatott az istállóból a lovak alól egy csomó szalmát, avval megtömködték a szolgálai két piros csizmát, így adták vissza a csizmamesternek:

- Nesze ravaszdi, ez a csizma díja, elmehetsz isten hírével.

Ezóta hijják a csizmadiát csizmadiának.

OKOS KATICA

Volt ebben az időben nagy Magyarország sok szép leányzója közt egy szép leány, akinek a neve Katica volt. Ez még semmi se lett volna, mert Katicában is annyi volt a szép, mint Mariskában meg Erzsiben meg Panniban. A valami az volt, hogy ez a Katica nevű leányzó nemcsak szép volt, de olyan okos is volt, hogy hetedhét határon túl szaladt a híre az okosságának. Végére Mátyás királynak is a fülébe jutott az okos Katicának a híre. Azt mondta a király:

- Nahát, én is szeretnék beszélni evvel a nevezetes Katicával. Hozzatok fel elébem Budára.

Hát otthon szépen felöltöztették Katicát, feltarisznyálták, elindították Budavára felé, Mátyás király elébe.

A király addig kigondolt három kérdést, amelyekkel majd próbára teszi az okos Katicát.

Mikor aztán elébe állították a piruló leányzót, azt mondta néki Mátyás:

- No te Katicák Katicája, nyisd ki a füledet. Adok neked három kérdést, ha azokra megfelelsz, a király is azt mondja, hogy te vagy a legokosabb leányzó az országban. Először is van nékem a padláson száz esztendőös kócom, mondd meg, tudsz-e abból aranyfonalat fonni?

- Hogyne tudnék nagyságos királyatyám, - így felelt rá rögtön Katica - csak csináltasson az én édesapám százesztendőös sövényéből aranyorsót hozzá.

Bólintott a király, hogy jól van. Jött a második kérdés:

- Másodszor azt kérdelem, kedves hűgám: van a padláson száz lyukas korsóm is, hát azokat meg tudnád-e foltozni?

- Meg én, királyatyám, ha előbb kifordíttatja azt a száz korsót, mert azt a bolond is tudja, hogy színről nem szoktak foltozni.

Még nagyobbat bólintott a király:

- Látom édes lányom, hogy igen okos leány vagy, harmadszor hát azt kérem tőled: hozzál is, meg ne is, itt is legyen, meg ne is!

- Várjon felséged, hozom ízibe! - evvel futott Katica kifelé. Csak egy kis darabig volt oda, máris jött vissza, két karjába két szitát tartott egymáson; amint a király elébe lépett, letette szépen a két szitát a márvány pádimentomra. - Parancsodra, királyatyám!

Ahogy azután a király meg akarta nézni, mit hozott néki a leány, és felemelte a felső szitát, hopp, elrepült a két szita közül egy hófehér galamb. Volt, nincs.

- Édes gyermekem - azt mondta Mátyás király - most már látom, nincs tenálad okosabb Katica kerek e világon! Szólt a kincstárnoknak, száz aranyat adjanak az okos Katicának, férjhez mehessen, szerencsés asszony lehessen.

A TERHES SZEKÉR TALÁLKOZOTT A HATLOVAS HINTÓVAL

Vándorolt Mátyás király, mikor már nagy király volt, vándorolt városról falura, maga szemével látni, maga fülével hallani.

Egyszer egy vándorlásban elfárad az országúton, felkészkedett egy szegény paraszt szekérére. Azon a szekéren a búzáját vitte őrletni a szegény paraszt ember. Felvette jó szívvel a vándort a szegény paraszt.

Megy a szekér csendesen, egyszer csak szembe kocog egy hatlovas fényes hintó, abban ül egy büszke báró. A kocsisa rákiabál a szegény parasztra:

- Térj ki paraszt!

De az a rongyos vándor, aki a zsákon kucorgott, azt mondta a parasztnak:

- Ne térjen ki atyámfia.

El is vette a gyeplőt a szegény paraszttól, megállította a szekeret, hogy a paraszt ki ne térhessen.

- Mi lesz hé, nem hallottad, hogy térj ki? - már a kocsis emeli az ostort, hogy majd a nyaka közé suhint a parasztnak.

Hanem a vándor leugrik a szekérről, a báró elé áll, kigombolkozik, hát a báró majd leesett az ülésről, ott van előtte aranyos ruhában Mátyás király.

- Először is megparancsolom, fogjatok ki két lovat, fogjátok a szegény ember két rossz gebéje elébe, elbírja négy ló is ezt a hintót.

A bárónak is le kellett szállani, segíteni a paraszt szekere elé fogni a két gyönyörű paripát.

- Most pedig co fel, vissza a hintóra. És azt parancsolom, hogy a hintó térjen ki, mert az üres szekérnek kell a terhes szekér előtt kitérni!

Akkor lett törvény, hogy az üres szekér tér ki a terhes szekér előtt. Ezt is az igazságos Mátyásnak köszönhetjük.

A KOLOZSVÁRI BÍRÓ

Egyszer jött hazafele Moldvaországból Mátyás király. Úgy megverte a törököt, szinte maga is megsajnálta. Egy kicsit elúnta a katonásdit, meg azután gondolta, úgyis régen nem volt Kolozsvár, jó lesz benézni a kedves szülővárosába. Csak úgy magányosan persze, úgy többet lát az ember, mint ha koronásan vonul be mint hatalmas király, fehér paripán, a főutcán, a cifra kíséret élén.

Felöltözött hát szegény embernek, mi kell ahhoz ügyebár: egy kopott zeke, egy vedlett szőrnadrág, egy pár rossz bocskor, meg egy lyukas kucsma. Mennél hitványabb szegény embert mutat, annál nehezebb ráismerni a királyra. Még hozzá hogy Mátyás a képire is ügyesen odarajzolta egynéhány ráncsal a soványságot, a szegénységet. Így sétált be azután Kolozsvárra. Látott a főutcán egy szép nagy mészárszéket, az előtt volt egy pihenőpad is; leült arra a padra Mátyás, először is kicsit széjjelnézni, a jövő-menő népet mustrálni. A mészárosnak elég gondja volt a szép veres húsok hasogatásával, észre se vette a szegény embert, aki az ő padjára letelepedett.

Észrevette ám Mátyás, hogy sorjában fordulnak be a magához hasonló szegények a szomszéd udvarba, a hátukra kötött hatalmas hasábfák alatt görnyedezve. Megismerte azt a testes kőházat Mátyás, az volt a kolozsvári bíró háza. Ezek az emberek meg a bíró jobbágysai voltak, most hordják az erdőből befelé néki a télire való tüzelőt. Bíró uram pedig ott tehénkedik, ni, az ámbitus könyöklőjére, úgy élvezi hogy köszönetnek néki a járókelő lakosok, a jobbágysokra, akik a fát hordják, azokra egy pillantást se vet.

Hát amint a legszebben nézeget Mátyás, elébe toppan egy kardos, csizmás, zsinóros poroszló:

- Hát te hosszú orrú, te meg csak így lógatod itt a lábadat!

Rögtön meg is suhogtatta a korbácsot, mert korbács is volt a kezébe.

- Én csak így - azt mondja Mátyás - te tán másképpen lógatod?

Erre a szemtelen válaszra máris a nyaka közé húzott a poroszló.

- Takarodol mingyár a többiek után bíró uram udvarára!

- Mér osztán?

Megint odacsördít egyet a poroszló:

- Fát vágni, tekergő!

És mert Mátyás még most se mozdult, harmadszor is odaszózott néki:

- Co fel te! Előre!

Ennyi már elég volt Mátyásnak, felkelt, kocogott a bíró kapuja felé, a poroszló rázta a korbácsot a háta megett.

De azért megállott Mátyás az ámbitus előtt, odaszólt a bírónak:

- Mit kapok, bíró uram, a favágásért?

- Mit? Hat napot, hetediket ráadásnak! - és olyat nevetett bíró uram a maga elmés feleletén, a hasa is elkezdett reszketni belé.

Mátyás erre már ugrott egyet, iszkolt befelé az udvarra, mert sujtani akart megint az a csípős korbács.

Néki is adtak egy fejszét, vághatta egész nap a fát, senki se kérte, nem fájdult-é meg a háta, senki se kérte, hogy heveredjen le már egy kicsit.

Estére mind a favágó szegények takaros kupacokba rakták a felaprózott hasábokat. Mátyás bekormozta a mutatóujját, három darab fára felírta a Hunyadi Mátyás nevet. Esti sötétetl azután úgy ahogy jött, szépen kiosont Kolozsvár városából.

Harmadnap reggel pedig bevonult a győzedelmes király a sereggel Kolozsvárra. A főutcán lovagolt elő Mátyás nagy parádéval, pergő dobbal, sikoltó síppal, zúgó kürtökkel. Háta megett léptettek a vezérek, mind skófiumba, bársonyba, ezüstbe, aranyba. Ott állott meg a főutca közepén, bíró uram portája előtt a gyönyörű társaság.

Persze az egész boldog lakosság ott tolongott a főutcán, a kémények meg a fák teli voltak gyerekekkel. Az utca közepén ott feszített bíró uram a legszebb ruhájában, ő térdepelt le legelőször, mikor a király fehér paripája megállott. Utána térdre estek a tanácsosok, meg a boltos és iparos polgárok, meg a földesurak, akik mind előjöttek Mátyás előtt tisztelkedni.

Bíró uram elszavalta a szép köszöntőjét, de a király oda se hederített, hanem mire a bíró elhallgatott, ő már kikereste a maga emberét onnét hátulról a poroszlók közül, akik a rendre vigyáztak.

Rámutatott, harsányan a színe elé parancsolta.

Az a szegény poroszló se eleven, se holt nem volt, mikor a király előtt megállott.

- No te kegyetlen poroszló, ráismersz-e a hosszú orrúra, akit innen a mészáros padjáról behajtottál bíró uram udvarára favágni? Három korbácsütést kaptam tőled, még most is sajog a helye a hátamon!

A poroszló csak kimeresztette a két szemét Mátyás királyra, leesett a szája, még az imádság se tudott az ajkára jönni.

- Eredjetek, - parancsolta erre Mátyás - bontsátok meg azt a farakást, amelyik harmadik balfelől az udvar végiben, megtaláljátok azt a három darab fát, akikre feljegyeztem a nevemet.

Előhozták ízibe Mátyás katonái a három darab fát, rajtok volt a Hunyadi Mátyás neve fekete betűkkel. Három vezér eltette mindjárt a három fát emlékébe.

A király lenézett a térdeplő bíróra, aki már előre reszketett, mint a nyárfalevél.

- Most már tudhatod, gonosz embernyúzó, kinek ígértél hat napot, hetediket rádásnak, mikor azt kérdeztem, mi lesz a fizetség a munkáért?

A nagyhasú bíró előre borúlt arccal a porba, akár a zsák.

- Lássátok uraim magatok előtt - és Mátyás körülhordozta a szemét a kíséretén - lássátok a törvény emberét, aki a maga hasznára fordítja a kezére adott hatalmat. Íme ez a hamis bíró poroszlókkal hajttatta az udvarára a szegény népet, karéj kenyeret, meszely bort se szánt azoknak, akik érette izzadnak.

És újra letekintett a bíróra:

- Embertelen bíró, te nekem hat napot ígértél, én neked hármát se adok, mert nem érdemled, hogy az Úristen fényes napja holnap is rád süssön. Fel kéne köttetni tégedet ország csúfjára, de kegyelmet gyakorlunk veled, azt ítéljük, hogy a bűnösök favágója, a bakó üsse le ma délbén a piacon a fejedet. Te pediglen keményszívú poroszló, kinek látom hosszabb lett az orrod, mint a királyodé, te pellengérre kötöztetel három napra, megvesszőztetel, kiűzetel a városból és országból örökre.

Mátyás király fölemelte a fejét, úgy szólott előre és hátra és jobbfelé s balfelé:

- Kolozsvár és Magyarország urai, tanuljátok meg ebből, hogy az igazsággal tartoztok a földönfutó népnek, elgondolván, hogy ti se vagytok egyebek, királyostúl, mint az ország alázatos jobbágjai.

Az urak csendben hallgattak, bíró uram a porban nyöszörgött, de az se hallatszott a háztetőkre telepedett szegény nép boldog zokogásától.

A CSILLAGÁSZ MEG A SZAMÁR

Egy mosolygós májusi délután Mátyás király a szépséges Beatrix királynéval, meg egynéhány nagyúr barátjával elindultak a palotából sétálni. Lépdegélnek a sok fényes lépcsőn a budai völgybe lefele, Mátyás király az égre tekint, azután odafordul az udvari csillagászhoz, mert azt is elhívta, mindig szerette, ha valami tudományos ember van a közelében. Odafordult a csillagászhoz, kérdi:

- Nem lesz-é vajjon eső, kedves öregem?

A fehérszakállú vén csillagász felrakta a nagy ókulárét az orrára, köröskörül nézte az eget:

- Nem lesz eső felséges király, sétálhatunk bátorsággal.

Ahogy leérnek a gyönyörű zöld mezőre, hallja ám a király, hogy elordítja magát egy szamár. Mert éppen arra legeltette egy juhász a nyáját.

Odaérnek, azt mondja a király:

- Mondjad te juhász, miért ordít a te szamarad?

- Felséges királyom, az én szamaram valahányszor a szavát hallatja, bőven hull az esőnek harmatja.

A király megint a csillagászhoz fordul:

- Hallod-é ezt, nagyszakállú csillagász?

- Hallom, uram, de csak azt mondom, nem lesz eső.

A szamár pedig erre még erősebben ordított.

A juhász meg szépen könyörgött:

- Fordulj vissza felséges királyom, mert olyan csalfa idő ez a máj, mind megnyilhatnak az egek csatornái.

De a királyék nem hajtottak a juhász szavára, sétáltak tovább. Nem telt belé egy félóra, olyan záporosó kerekedett, mind eláztatta a drága ruhákat, még a csillagásznak az ókuláréjáról is csurgott a víz lefelé.

Akkor harmadszor fordult Mátyás király a csillagászhoz, a szeme közé nevetett neki:

- Ismerd el öregem, hogy ez a szamár csillagász, mert ha a szamarat kérdeznéd, az is elismerné, hogy a csillagász szamár.

MÁTYÁS KOVÁCS

Ment mendegélt az országúton Mátyás király, mikor a szegény népnek a baját, a panaszát kereste. De csak a jó Isten maga tudta, hogy az a gyalogos utazó Mátyás király, senki emberfia a tarisznyás, botos vándorban a hatalmas királyt meg nem ismerte volna.

Igyekezett Mátyás király egyik faluból a másikba, de mire elérte azt a másik falut, ráesteledett a királyra. Ott volt a falu végén egy kovácsműhely, az előtt a mester még patkolta az utolsó lovat; megállott Mátyás király a műhely előtt, köszönt tisztességgel, szállást kért éjszakára.

A kovácsmester szívesen befogadta a hajléktalant.

Mikor osztán a műhelyt bezárta, vacsorához ült a kovácsmester a mesterné asszonnyal. A mesterné asszony megbátorította a vándort, üljön le hozzájuk, ahol ketten esznek, a harmadik se maradhat éhen. Egyszerű lencsevacsora volt az asztalon, azt az asszony megzsírozta avval a kevés zsírral, ami még volt a bödön fenekén.

- Ha már vendég van a háznál, - azt mondja a kovácsmester - illik, hogy egy kancsó bor is legyen a vacsora mellé. Eredj asszony a kocsmába, adjon a kocsmáros egy kancsó kadart, majd megadom az árát, mikor a többi kancsóét is megadom.

Elment az asszony, azon üresen hozta vissza a kancsót. Azt izeni a kocsmáros, nincs több kancsó hitelbe, olyan sok van már a rováson.

- Ejnye, csinálom a csinálóját, ilyen szégyent hoz a beste lelke a fejemre! - evvel a kovácsmester mérgesen lerántotta az ujjast magáról, odahajította az asszonynak:

- Vidd el az ujjasom néki, egy kancsó bort csak megér!

- Nincs több ujjasa magának - azt mondja az asszony, vissza akarta rögtön húzni az ujjast az urára.

- Ha nincs, majd lesz, a vendégemnek bort ígértem!

Az asszonynak el kellett vinni az egyetlen ujjast; meghozta a kancsó kadart.

Iddogáltak hárman, míg a borban tartott, iddogáltak, danoltak, a végén úgy megkedvesedtek, a mester is, a vendég is, hogy eljárták az asszonnyal a ropogóst.

Reggel elköszön a vándor, megmondja a mesternek, hogy ő maga is kovács, Budára való, most éppen a királyi palotába van munkája. Megkérte a mestert, hogy ha egyszer felmegy Budára, szóljon be a palotába, csak Mátyás kovács után tudakozódjon, ismerik őtet jól a palotaőrök.

- Osztán meddig dolgozol még öcsém a királyi palotába?

- Én - azt mondja a vándor - talán életem végéig, isten segedelmével.

Elmúlt vagy három esztendő, akkor úgy fordult, hogy a kovácsmesternek fel kellett menni valamiért Budavarába. Nem felejtette el Mátyás kovácsot, odaballagott a királyi palota kapujába, megkérdezte a strázsákat:

- Itt van-e még Mátyás kovács, kérem?

- Itt van, hogyne volna, nagyon várja kigyelmedet.

Mindjárt vezették is egyik grádicson fel, a másikon le, egyik aranyos szobából a másikba. Nem győzött csudálkozni a jámbor kovácsmester, hogy ilyen fénybe, pompába tartanak ott egy kovácsot, aki még önála is szegényebb.

Egyszer aztán kinyílik egy szárnyas ajtó, ott ül aranyosnál aranyosabb urak közt Mátyás király, éppen ebédelnek. A kovácsmesternek azon nyomban kiesett a kezéből a kasornya, amelyikben egy mázos szilkét tartott, a szilke összetört a márvány pádimentomon.

- Kérdi a király:

- Mi jót hozott, mester uram?

Úgy reszketett a kovácsmester, alig tudott megszólalni:

- A feleségem küldött a szilkébe vaját a Mátyás kovács feleségének, mert gondolta, hogy megházasodott azóta.

- No köszönjük szépen! - azt mondja Mátyás király - és bemutatta a kovácsmestert a királynénak, meg az egész csillogó-villogó főuraknak. És elmesélte, hogy vendégelte meg őtet, mint szegény vándorlót a kovácsmester az ő szűk asztalánál, még az egyetlen ujjasát is zálogba tette, hogy a vendégét borral megtisztelhesse. Azután meginvitálta a kovácsmestert az asztalhoz:

- Foglaljon helyet mester uram, ahun százan esznek, a százegyedik se maradhat éhen.

Megetették a legfinomabb pecsenyével, megittatták a legdrágább borral a szegény falusi kovácsot, azt hitte szegény csak álmodik, de azért nyelt, nyakalt derekasan, hogy eleget élvezzen mire felébred.

Ebéd után pedig felállította Mátyás király a kovácsmestert:

- Étetl, italt megadtam, mester uram, hadd adom meg az ujjast is, akit a kocsmába küldött.

Evvel levetette a király a maga gyémántos dolmányát, feladta a kovácsmester hátára.

És rácsapott a vállára a kovácsmesternek:

- Nézzétek jó urak, milyen erős ember ez! Elbír ez még egy-két dolmányt, próbáljuk meg csak!

Felkeltek az urak a király intésére, egymás után vetették le a dolmányt, annyi volt a drágakő mind a dolmányon, mint tepertő a túróscsuszán. És addig rakták a gyönyörű dolmányokat a kovácsmesterre, míg csak össze nem akart rogygni.

Így ment haza Budavárából a szegény kovácsmester, örök életére gazdag ember lett belőle.

MÁTYÁS NAPJA

Ez a kis tréfás eset is a nagy király körül termett, hát megérdemli, hogy ideplántáljuk ebbe a könyvbe.

Bizony azideig nem volt még olyan fejedelme a magyaroknak, akit a nép úgy szeretett volna, mint Mátyás királyt. Mert Mátyást a nép úgy szerette, mint galamb a tiszta búzát. Ez az édes szeretet irányozta annak a derék budai vargának a lépéseit is, aki egy reggel elindult a királyi palotába s egyenesen fel akart menni a királyhoz.

- Mit akarnál jó ember a királytól? - kérdi a katona, aki őrt állott a kapuban.

- Mátyás napja vagyon vitéz uram, - azt mondja a varga - csak azért jöttem, hogy megköszöntsem őfelségét mint atyámfiat, mivelhogy magamat is Király Mátyásnak hívnak.

Elnevette magát a katona:

- Vagyon ám valamennyi különbség Király Mátyás, meg Mátyás király közt, éppen annyi, amennyi egy varga, meg egy király közt vagyon.

Vissza kellett ballagni a palota kapujából a vargának, de mikor Mátyás királynak fülébe jutott a dolog, mindjárt rendeltetett Király Mátyásnál egy pár sárga csizmát.

A CIGÁNYOK, A LÉGY, MEG MÁTYÁS

Hát ezt hallottátok-e gyerekek.

Egyszer a régi sátoros cigányok nagyon eléheztek, mert olyan időbe voltak, hogy nem találtak az úton se vadkörtét, se epret a fáján, se a földeken káposztát meg dinnyét, amit elcsóreszollahattak volna. Hát amint nagy szomorúan nézelődnek ott az országútján, megláttak az árok fenekén, a lapu közt, egy szép nagy ezüst tálát. Na lett jókedve a cigányságnak, el lehet gondolni. Mingyár odavitték az ezüstitálat a kondáshoz, aki nem messzi a gyepen hajtotta a disznóit. A kondás adott nekik az ezüst tálért egy kövér kocát. Rögtön megölték a kocát a cigányok, nekiláttak a sütésnek-főzésnek. Mikor készen lettek, egy cigányasszonynak eszébe jutott, hogy se sójuk, se paprikájok. Ki megyen be a faluba sőt, paprikát koldulni? Hát osztán kisült, hogy egyik se akar elmenni magába, attól fél, hogy addig a többi megeszi a részit. Mert ilyen a cigány. Megegyeztek, hogy mind együttesen szaladnak be a faluba.

De amint meg akarnak indulni, észreveszik ám, hogy két katona jön az országúton. Hű, ezek megeszik a pecsenyét, ha meglátják! Mit csináljanak, törtek egy csomó zöld ágat, betakarták a húst, avval útnak eredtek. Jönnek a katonák, az egyiket igen csipte a légy, mert nagy melegség volt, sok volt a légy, azt mondja a másiknak:

- Komám - azt mondja - várjál, hadd veszek fel innen egy zöld ágat, könnyebben hajtom ezt a cudar legyet.

Hát így megtalálták a sok szép disznópecsenyét, leültek hozzá, mind megette az a két nagybélű katona. Mikor osztán bezabáltak, megint ráhányták a zöld ágakat a csontokra. Jönnek a cigányok nagy vígan visszafelé, leszedik a zöld ágat a húsról, hát csupa csontot találnak ott, a csonton meg egy nagy falka légy legelész. Hogy a devla verje meg, ni, megették a legyek a pecsenyét!

Mit tegyenek a szegény cigányok, szaladnak vissza a faluba, egyik jobban óbégatott, mint a másik, úgy értek el a bíró házához.

- Mi a bajotok, fekete népség?

Előállott a vajda:

- Azs a bajunk, hogy megették azs idevaló legyek a mi ételünket. Tegyen nekünk igazságot bíró uram!

Hát a bíró igazságot tett:

- Agyoncsaphatjátok - azt mondja - ahány legyet a faluban láttok!

- Itt is egy ni! - evvel a vajda felkapta a fokosát, odahúzott a bírónak a kopasz fejére, agyoncsapta a legyet is, meg a bírót is.

Megfogták az emberek a vajdát, rögtön fel akarták akasztani. De a vajda azt követelte, hogy menjenek Mátyás király elébe, mert éppen a szomszéd határba táborozott Mátyás király. Jól van, elvitték a vajdát, meg mind a cigányságot Mátyás király elébe.

Mátyás király meghallgatta a panaszt, kimondta az igazságot:

- El kell ereszteni a vajdát, nem tett egyebet, mint megfogadta a bíró szavát. Bíró uram meg máskor jobban nézze körül a fejét, mikor ítéletet teszen.

HOGY VÁLT VÉRRÉ BARÁTBAN A LENCSE

Hallja azt a magyar eleget, hogy azt mondják valakire, aki olyan jó étvággyal evett, hogy megsimogatja a kis hasát utána, vagy olyan jóízűen kortyolt lefele egy ital bort, vagy csak vizet is, hogy ragyog a szeme és azt mondja: hááá! - hogy arra azt mondják ilyenkor:

- Vérré vált benne, mint barátban a lencse.

Ennek a szólásmondásnak meg az a históriája, hogy volt a Mátyás király palotájában két barát, akiket a király egyszer megréft a lencsével. Azt a két barátot is azért tartotta Mátyás a palotában, amiért a többi: ezek a deákul tudó barátok másolgatták Mátyás könyvtárának azokat a gyönyörű könyveket, amelyek híresek voltak akkor messze földeken. Nohát ez a két barát egyszer azon nyavalygott, hogy az előljárójuk örökösen csak lencsével traktálja őket. Alkalmasint több napon átal találtak akkor a barátok konyháján lencsét főzni, s ennek a két barátnak a lencséhez való gusztusa hamarabb fogyott el, mint a lencse. Meghallotta Mátyás a barátok panaszát, bezáratta azt a két barátot egy szobába. És meghagyta, hogy két napig egy falat ételt ne kapjanak, hadd koplalják ki magukat. Harmadnap délebedre azután beküldetett a frátereknek egy nagy tál lencsét. A lencsehordó inasnak meg ott kellett strázsálni a két barát mellett, a délebedjük alatt, fülelni, hogy mit mondanak majd a fráterek, hogy arról híradással legyenek a királynak.

Bezzeg nem útalta most a két éhes fráter a lencsét, nekiestek kétfelől, csakúgy lapátolták befelé. Mikor a jóérzésben egymásra pislogattak, deákul szólott egyik is, meg a másik is, hogy az inas előtt el ne árulják a meglegedésüket:

- Vere valet, vere valet!

Ami annyit jelent, mintha azt mondanánk: ez osztán a jó, ez osztán az egészség!

Az inas pedig ezen formán jelentette meg a királynak a dolgot:

- Megették a fráterek a lencsét, jól esett nekik, egyre csak azt hajtották: vérré vált, vérré vált!

MIT ÜZENT A SZULTÁN

Megjelent a hadas időben egy cifraturbános, selyembugyogós, nagyszakállú török követ a Mátyás táborában. Mahomet szultán üzenetét hozta Magyarország királyának. Bevezették a követet Mátyás király sátrába, ott azután nagy fennen elkezdte a mondókáját:

- Halljad magyarok királya, azt üzeni néked az én uram, a győzhetetlen Mahomet szultán...

A király fölemelte az ujját, megállította a török száján a szót:

- Nem jól tanultad meg a leckét, effendi. A te jó urad, Mahomet szultán, nem óhajthatta, hogy győzhetetlennek nevezd őt előttem. Mert ez ellent mondana az ő Allah előtt való alázatosságának, valaminthogy ellene szólna a te urad figyelmességének is, amivel egy másik hatalmas ország uralkodójának tartozik. Adok néked, effendi egy hosszú sóhajtasra való időt, azalatt gondold el még egyszer, mit üzent a szultán és úgy kezd el újra, illendőbben, mint először.

Így tanította becsületre Mátyás király a török követet.

A KAMARÁSRÓL, AKI ARANYTÁLCÁKRA LÉPETT

Volt nekünk gyerekeim valaha sok nemes bányáink közt egy bányánk, azt úgy hívták: Offenbánya. Élt ott egy nagy úr, egy királyi kamarás, aki olyan éktelen mód elgazdagodott, hogy már azt se tudta jó dolgában, hogy mit csináljon. Mit csináljon, hogy megkülönböztesse magát a közönséges halandótól, aki a kardja vagy a karja után él, aki kalapáccsal, gyalúval, meg ásóval-kapával keresi meg a mindennapi betevőjét. Szertelen felfuvalkodottságában egy szép napon az jutott eszébe, hogy ő bizony nem léphet az ő recsegős karmazsin csizmája talpával arra a poros, sáros, paréjos földre, amelyet mindenféle kódís népség csizmái, meg bocskorjai tapodnak. Hát azt találta ki a kamarás, hogy amerre sétált, jobbról-balról két szolgalegény lépkedett előtte, azok egy-egy színarany tálcát raktak a jobblába, meg a ballába elé, hogy azokra az arany tálcákra tehesse le méltóságos talpait a kamarás. A városi lakosok megállottak, bámulták, csudálták a kamarás aranyos sétáját, majd elájultak a nagy tisztelettől.

Eljutott ennek az aranytálcán sétáló kamarásnak a híre Mátyás királyig. Mátyás nem volt rest, felöltözött vándorló mesterlegénynek, elvándorolt Offenbányára, hogy a maga szemével lássa ezt a csudát. Bekvártélyozta magát egy csapszékbe, annak az ablakából nézegette kedvére vasárnap délelőtt, amint a kamarás ott lépeget az utca közepén kényesen, mint a páva, egyik lábával a másik után a tündöklő arany tálcára hágván, és a tokáját kegyesen rezegtetvén, mikor sorba hajbókoltak feléje a polgárok, polgárásszonyságok. Hát azután früstököt rendelt magának Mátyás, az a früstök pedig rántotta volt. Este azután, mikor tovább ment Mátyás, ráírta annak a csapszéknek a falára nagy betűkkel:

*Itt járt Mátyás király, megevett hat tojást,
látta arany tálcán templomba menni a kamarást.*

Nohát gyerekek, ennyi éppen elég volt az offenbányai lakosságnak, másnap már a szeme közé kacagtak a bolond kamarásnak. Az pedig harmadnapra elszökött szégyenében, tudom istenem, sohse tette többet arany tálcára a lábát.

A TÉTÉNYI MALOMKŐ

Hát ezt hallottátok-e valaha.

Mikor Mátyás király meg akarta nyúztatni a tétényi malomkövet.

Úgy esett az eset, hogy Mátyás az országon való jártában-keltében egyszer sötét éjszaka Tétényen kocsikázott keresztül. A helység végében pedig ott hevert a szekérúton egy nagy buta malomkő. A király kocsijának a kereke nekiment a malomkőnek, a malomkő volt az erősebb, a kerék eltörött.

Ott kellett tölteni bizony az éjszakát a királynak egy rongyos csárdában.

Föltette magában Mátyás király, hogy jól ráijeszt majd erre a Tétényre.

Reggel azután a színe elé parancsolta az egész kupaktanácsot. Megmondta nekik a magáét. A végén pedig bíró uramhoz fordult a király:

- Hallod-e te lusták és rendetlenek bírāja, büntetésül azt parancsolom, hogy harmadnapra, mire visszatérek, nékem azt a malomkövet megnyúzzátok. Elébem hozd a bőrét, mikor a tétényi határba érek, különben baj lesz!

Törték szegény fejüket a bíró, meg a helység vénei, de bizony nem bírták a módját feltalálni, mert nyúztak életökben lovat, ökröt, disznót, kutyát eleget, de malomkövet még álmában se nyúzott egyik se.

Minekután két nap hiába nézték, hiába forgatták azt a gonosz malomkövet, nagy keservesen elkezdtek sóhajtozni, mi lesz velük reggelre, a haragos király legalább is száz pálcát vágat mindőjökre.

Előállott akkor a bíró siheder fia, azt mondta:

- Semennyiért se búsuljanak, édesapám, kimegyek édesapámmal reggel a király elébe, csak engem engedjen majd beszélni.

Ki is mentek Mátyás elébe a tétényi bíró meg a fia; a fiú nagy bátran előlépett, mikor a király kocsija megállott.

- Megkövetünk, király urunk, elfelejtettél valamit. Azt pedig, hogy eleven testet nem szoktunk megnyúzni. Ha azt parancsoltad, hogy nyúzzuk meg a malomkövet, tedd meg, mint igazságos király, vétesd vérét ennek a malomkőnek.

- Ember vagy hékás, - kiáltotta Mátyás örömmel - megmentetted az eszeddel Tétényt!

Amúgy se görbült volna meg egy szalmaszála se a tétényi zsuptetőknek, tudjuk mi, hogy Mátyás csak ki akarta nevetni a kupaktanácsot.

HÁRMAT NEM SZERETETT MÁTYÁS KIRÁLY

Egynéhány kedves főemberével valahol a bécsi hegyek alatt vadászgatott Mátyás, mikor arra felé vitte a hadait Podjebrád György ellen. Beverte a vihar az urakat egy este az erdei csősz kunyhójába. Nem akadt már egyik tarisznyába se egy falat elemózsia, az éhes vadászoknak be kellett érni avval az egyszerű ciberelevessel, amit a csősz felesége főzött nekik vacsorára. Jó étvággal felhőrpögették, ott is maradtak éjszakai szállásra a kunyhóban, mert az eső cudarul esett odakinn.

Reggelre kelve kitisztult az idő, de a csősz vendégeinek früstök is kellett volna, a tarisznyáik meg éppen olyan üresek voltak, mint az este, ha nem üresebbek. Mit volt mit tenni, mit enni: el kellett fogadni a csősznétől a vacsoráról maradt ciberét.

Mikor másodszor is a ciberét kanalzták, Mátyás király elhúzta a száját:

- Három dolog uraim - azt mondja - amit nem szeretek. A felmelegített levest, a megbékélt barátot, meg a szakállas asszonyt.

A másodszor melegített levesnek bizony már elveszett az igazi íze; annak a barátunknak, akiből ellenség lett és azután újra megtért hozzánk, annak a lelkének se érezzük már a húséges jó ízét; a szakállas asszonyon nincs mit magyarázni, hét országban se találni olyan férfit, aki szakállas asszonyt kívánna magának.

Mátyás királynak ezt a kedves okos mondását tovább adták az urak, fel is jegyezte az udvari krónikás, így maradt meg azután az országban egyik százesztendőrről a másik százesztendőre.

HOGY JÁRTA MEG A HIZELGŐ NÉMET MÁTYÁSSAL

Eljött egy lantos is Németországból a messze földön híres gavallér Mátyás király udvarába, már előre olyan hosszú dicsérő éneket font a magyarok nagy királya felől, egy rőfnyire húzta maga után az úton a pergamentet, amelyre a versét leírta. Jó nagy zacskó aranyat álmodott a német lantos az énekéért.

Mikor azután egy lakoma végivel a királyi asztal elé bocsájtják a németet, az elkezdte a szép énekszót. Először is még szebb haditetteket, még hatalmasabb hódításokat jövendölt a dicsőséges Mátyás királynak, azután égis magasztalta mint bölcs uralkodót és mint tudósok tudósát; mind nem elég, elkezdett lantolni Mátyás rettentő testi erejéről és orcájának apollói szépségéről.

Mátyás csak tűrte valahogy idáig a hízelkedő éneket, de mikor a lantos az erejét, szépségét emlegette, rákiáltott:

- No már megállj, jámbor német! Bölcsnek nevezted az előbb: nem akarnám, hogy holnap azután bolondnak nevezz, ha szó nélkül állanám, hogy az erőmet, meg a szépségemet magasztalod. Elmehetsz, lantos, a jutalomért akkor gyere, mikor majd beteljesednek a jövendő felől való dicső jóslataid.

Így pirította meg Mátyás a hízelkedőt és ezen módon adott példát a körülötte ülő nagyoknak, hatalmasoknak, hogy mennyit hajtsanak a szárnyaló mézes nyelvekre.

FIATAL BÍRÓ MEG ÖREG BÍRÓ

Nem tudom már hol volt gyerekek, mondjuk, hogy Nekeresden volt, volt ott egy fiatal bíró, az vigyázott a községbeli népre. De hogy hogy vigyázott, azt mindjárt meglátjátok.

Mert egyszer azon a tájékon talált dolga lenni Mátyás királynak, hát ő a hű embereivel bekocsikázott Nekeresdre is, megnézni hogy rendben tartják-e azt a szegény kicsi községet.

Hát ott olyan rendet találtak a király meg a többi urak, hogy az udvaroknak nem volt kerítésök, amelyik ház tavaly leégett, annak az égett vályogját meg a pernyéjét még el nem takarították, az egész község mérges kutyái ott marakodtak az utca közepén, a szomszéd-asszonyok mind úgy csatítottak egymásra, hogy attól alig lehetett hallani a részegeket, akik végig acsarkodták a községet.

Elkiáltotta magát Mátyás király:

- Hun itt a bíró? Ide jöjjön ízibe!

Előjött a bíró, látja a király, hogy az olyan egy fiatal ember, a bajuszában több a bajuszkenő mint a szőr.

Azt mondja néki Mátyás:

- Hogy lettél te már bíró öcsém - azt mondja - mikor te még ilyen fiatal ember vagy?

Megmondták az emberek akkor a királynak, hogy volt nekik egy öreg bírójuk, de ez a fiatal volt a legnagyobb gazda Nekeresden, kilökte a bírószékből az öreget, magamagát tette meg bírónak.

- Hallod öcsém, - azt mondja Mátyás király - nem való ám a fiatal bírószékre!

De a fiatal bíró kidűtötte a mellét:

- Én pedig való vagyok felséges király, mert nekem több eszem van, mint annak az öreg bírónak volt!

- No majd meglátjuk mennyi eszed van. Azt parancsolom, holnap reggelre ide állíts a templom elébe harminc farkast, negyven okost, hatvan bolondot. Itt leszek reggelre, ha parancsomat nem teljesíted, ki leszel lökve a bírószékből.

Felült Mátyás az urakkal, elkocsikáztak, másnap reggelre visszajöttek. Oda csődült az egész népség a templom elébe, de se a harminc farkast, se a negyven okost, se a hatvan bolondot nem lehetett látni sehelse. Csak a fiatal bíró állott egyedül a nép előtt mikor a király ott termett.

- Nohát öcsém bíró, hun a harminc farkasod, meg a negyven okosod, hatvan bolondod!

A fiatal bírónak olyan veres volt az orcája, mint a tűz. Nem tudott felelni, csak leborult a kocsi mellé, irgalom, kegyelem!

De ni csak, ebbe a szempillantásba jön a templom háta megől előfelé az öreg bíró, az öreg után jön szép rendbe harminc fiatal ember, azok után negyven meglett ember, a negyven meglett ember után hatvan darab öreg rend ember. Ezeket az öreg bíró összeszedte a szomszéd helyekről, ügyesen odavezette a templom háta megé.

- Itt vagyok én felséges királyom, előhoztam akit parancsoltál, a harminc farkast, negyven okost, hatvan bolondot.

Ott a királynak, meg az uraknak, meg a népségnek megmagyarázta az öreg, hogy azt mondja:

- Ez a harminc emberem harminc esztendő, ez mind olyan erős, mint a farkas. A negyven emberem negyven esztendő, ezek az okosok, mert negyven esztendő korára megjön az esze az embernek. Emez a hatvan emberem mind hatvan esztendő, ezek a bolondok, mert mind bolond, aki hatvan esztendő korára is szegény marad.

Nagyot csapott az öregnek a vállára Mátyás:

- Ez a beszéd, ezt vártam én! Mától fogva megint te vagy itt a bíró, te meg öcsém megtanulhatod, hogy bírónak jobb az öreg, mint a fiatal.

EGY NAGY MŰVÉSZ AKI A BORSÓT HAJIGÁLJA

Furcsa idegen érkezett Budavárba. Hosszú hegyes süveg ült a fürtjein, sarkát verte a piros köpenyegje, teli volt az a köpenyeg varrva mindenféle ákombákkal.

Megbámulták a népek akár a maskurát, amint végig haladt a budavári piacon. Ment egyenest a királyi palotába. Ott az udvari tiszteknek elmondta, hogy ő messzi idegenből jön a királyhoz, azt hallotta, hogy a magyarok királya kedveli a művészeket. Ő pedig, azt mondja, olyan nagy művész, hogy nincs a kerek földön senki, aki utólérhetné őt az ő művészetében. Bevezették Mátyás király elé mikor ebédelt, mert csak ebédidő alatt ért rá a király a művészekben gyönyörködni.

- Hát mit tudsz te nagy művész, halljuk.

- Én felséges király egy szakajtó borsót úgy áthajigálok a kulcslyukon, hogy abból egyetlenegy szem se fog leesni a kulcslyuk előtt, se nem fog a lyukba belészorulni.

- Lássuk a csudát - azt mondta Mátyás - hozzatok fel egy szakajtó borsót.

Behozták az inasok a borsót, a művész elkezdte a király előtt meg az urak előtt a borsót hajigálni, csakugyan mind egytől-egyig áthajigálta a borsószemet a kulcslyukon.

Mikor az egész szakajtó borsót elhajigálta, térdet, fejet hajtott a király előtt, azután dicső képpel nézett széjjel, várta a méltó jutalmat.

- Nagy művész vagy valóban - szólalt meg a király kegyesen, - az ilyen nagy művésznak sok borsóra lehet szüksége.

És odafordult az ajtóban várakozó inasokhoz:

- Adjatok fiúk tizenkét zsák borsót a művésznak, ne legyen híjával a borsónak, ha hajigálni akarja.

Így fizette ki Mátyás király a borsóhajigáló komédiást, aki oly szertelen büszke volt a haszontalan tudományára.

VÍZKERESZT

Szép szokás volt Mátyás idejében Budavárában, hogy újesztendő örömére a király megajándékozta a palotának és Budának népét.

Ezt az ajándékozást pedig mindig Vízkereszt ünnepén rendezték.

Felvonultak erre a napra sorjába a király elébe mind a főrangúak, akik az udvart szolgálták, meg a palota minden tisztjei, minden őrei, cselédjei, akik az udvarnál vagy a királyi háztartás körül valami szolgálatot tettek.

Mindenki az ünneplőjét vette föl erre a nagy napra s mind a nagyok kicsik a maguk méltóságának, mesterségének a jelvényeivel jelentek meg a fogadóteremben. A fővadászmester kürtöt, a főpohárnok ezüst kupát tartott kézben, a tisztek alabárdal, az udvari zenészek ki síppal, ki hegedűvel, ki tárogatóval, az énekes kobzosok kobozzal, szabók ollóval, csizmamester dikiccsel, a szakácsok főzőkanállal, mészáros taglóval, inasok tállal, pecérek korbáccsal járultak Mátyás király színe elé, ki maga az ajándékokkal megrakott drága rezes asztalnál ült. Az asztal sarkánál pedig ott állott a király kedves talján krónikása, akit Galeotto Marcionak hívtak.

Egyenkint jöttek a hódoló udvari személyek az asztalhoz és megállottak főhajtással Mátyás király előtt. A király pedig kinek-kinek a hivatala, foglalatossága szerint való ajándékot választott a kincses asztalról. Az uraknak díszkardot, remekbe faragott vadászkürtöt, ékesen munkált arany sarkantyút nyújtott; a tisztek is szép kardot, lándzsát kaptak; aki asszony-személy volt, annak gyűrűvel, kösöntyűvel kedveskedett a király; tepsibe, tárogatóba meg csupasz tenyerekbe azután olvasatlan vetette, dugdosta a csillogó-ragyogó arany tallért. A talján krónikásnak meg az volt a dolga, hogy a Mátyás ajándékaihoz egynéhány odavaló kedves tréfás szót vessen ráadásnak, persze magyar nyelven, mert aki Hunyady Mátyás kenyerét ette, borát itta, annak mindnek érteni kellett a magyar szót. Így azután vidám hangulattal folyt az ajándékozás reggeli harangtól déli harangig. Mikor már a vége fele járt a vízkereszti örömmünnepe, Mátyás odafordult a hűséges krónikáshoz:

- Hát néked kedves Galeottom, ugyan hogy nem jutott eszedbe, hogy magad is előhozzad a mesterséged szerszámaidat, hogy azok révén ajándék üsse a te markodat is!

Amire Galeotto azt felelte:

- Jól tudod felséges király, hogy Galeottonak nincsenek szerszámai. Hacsak avval a hitvány maszatos lúdtollammal nem állottam volna elő, hogy pironkodjam vele a többi díszes, takaros, derék jelvények közepett!

Mátyás király pedig szerte hordozván tekintetét az udvar népén, emelt hanggal mondotta:

- De csak hozasd le, mutasd meg jó Galeottom azt a te maszatos lúdtolladat, az a lúdtoll írta a könyveidet, amelyek örökké becsületére válnak a királyi könyvtárnak.

Le is hozták a Galeotto tintás lúdtollát, azt a tollat Mátyás király vette a kezébe és:

- Lássátok, - így szólott - ez a gyenge kicsi szerszám kardnál erősebb kard, bajt vív dicsőségért és életért; ostor is ez a szerszám, serkent s fenyít; tárogató is, mely némán sivalkodik majd számtalan fülekbe; tű is ez a szerszám, embernek és nemzetnek hírért varrogatja; fényessége pedig nem tűnél, de villámnál is nagyobb és messzibbre érő, mert ennek a világánál látja a jelent a jövő. És fényes ekevas is ez a könnyű lúdtoll, akit az ujjam közt forgatok, ez szántja az idő földjét, melybe derék magyarok vetik el a nemzet örök életét.

Evvel Mátyás király odaadta a lúdtollat a krónikásnak és a legnagyobb ezüst tálat színig öntötte arany tallérral, azt a tálat két inasnak kellett felvinni a Galeotto szobájába, ő maga bizony föl se bírta volna emelni.

MIT GONDOLT KINIZSI PÁL A MAGA FEJÉRŐL

Tudjátok gyerekek úgye, hogy a nagyerejű molnárlegényt Mátyás a vitézei közé vette, s idő jártával vezérré tette a seregben azt az egyszerű szegény molnárlegényt. Mert Mátyás király nem a születést nézte, csak az érdemet. Kinizsi Pálnak pedig nemcsak a karja volt erős, hanem az elméje is; a sok nehéz hadjáratban amilyen jól forgatta a kardját, olyan jól forgatta az eszét is, hűségével és okosságával ilyen fő rangra vergődött azután.

Egyszer a király Kinizsi Pált választotta ki, hogy követségbe menjen a török szultánhoz. A szultánnak pedig az a szokása volt, hogy megkurtította egy fejjel azt a követet, aki rossz kedvében találta. Mostanában pedig rossz kedve lehetett a szultánnak, mert Mátyás vezérei sorba verték a legszebb török hadakat.

Megvakarja hát Kinizsi Pál a füle tövét:

- Elmegyek ha parancsolod, uram királyom, de mi lesz, ha az a mérges szultán az én fejemet is le találja üttetni?

- Ha leütik a fejed, tüstént ráesem a törökre, fogadom, hogy harmincezer török fejet vágatok le a te egyetlen fejed helyébe.

- Elég szép szám - azt mondja Kinizsi - de félek, a harmincezer fej közül egy se fog úgy illeni a Palkó nyakára, mint ez a mostani!

Mátyás erre elmosolyodott, megcirógatta a kedves embere orcáját:

- Igazad van komám, nekem is ez a fej tetszik legjobban a Palkó nyakában.

NINCS ROSSZABB A SAJTNÁL

Budavárában, a királyi palotában, Mátyás dús asztalánál, amelynél minden délebedkor idegenből jött válogatott finom urak vendégeskedtek, egyszer az került szóba, hogy milyen keserves dolog is, ha hadjárat alatt, meg hosszú utazáson az ember nem jut hozzá a megszkott inyenc falatjaihoz és mindenféle kocsmai kotyvalékot, meg innen-amonnan került sovány elemóziát kell bekebelezni. Mialatt a királyi asztal pompás elegei után az ujjukat nyalogatták, az egyik nagyúr a kiaszott kolbászra, a másik az avas szalonnára, a harmadik a férges gyümölcsre panaszkodott. Hogy ez milyen rossz, meg hogy amaz még rosszabb.

Megszólalt egy lengyel lovag, aki követségben járt akkor a magyar királynál:

- Én azt mondom urak, hogy nincs rosszabb a sajtnál.

Ügylátszik, a kényes lovaggal igen goromba sajtokat kóstoltattak viszontagságos napjaiban.

Mátyás király odabólintott a lengyel felé:

- Igaza van a lovagnak, mikor azt véli, hogy nincs rosszabb a sajtnál.

A lengyel lovag fejet hajtott boldogan a király helyeslő szavára, de Mátyás végighordozta a tekintetét a vendégein és mosolyogva folytatta:

- Úgy kell értenünk, szép urak, hogy a *nincs* rosszabb, mint a sajt, a nincshez képest még a penészes sajt is csemege, ha az éhség megszorítja az embert.

MÁTYÁS MEG A MÉREGKEVERŐK

Ez aztán nem tréfa fiaim, de nem ám: arról van itt szó, hogy egyszer avval akart ráijeszteni egy udvari ember Mátyás királyra, hogy az ellenségei mérget készülnék kevertetni az ételébe.

Mert bizony Mátyásnak a hatalma, meg az egyenessége miatt mindig voltak az urak közt irigyei, gyűlölői. Ez a hű ember elfülelhetett valamit, sietett besúgni a gyanús urakat a királynak.

Rá akart, mondom, ijeszteni, de Mátyás király nem azért volt Mátyás király, hogy megijedjen. Hangosan hirdette aznap az asztalánál helyet foglalt uraknak:

- Azt hallom, meg akarnak mérgezni valakik. Látjátok, milyen jóízűen eszem, holnap is gyanútlanul nyúlok majd a tálba. Mert én nem hiszem, hogy az olyan uralkodónak, aki törvény és igazság szerint országol, félni kelljen akármelyik alattvalójától.

Ezután a nagylelkű kis szózat után a besúgók is elnémultak, a bosszúvágyó urak is magukba szállottak, senki se próbált alattomos mód a Mátyás életére törni.

A HÁROM BAKKECSKE

A Duna mellett sétálgatott egy reggel Mátyás király, három udvari ember kísérette. Gyönyörű szép tavaszidő volt, nézegették az urak a puha szántóföldeket. A király dícsérte az eleven virágocskákat, akik kihajtottak már az út mellett, meg a selyemfelhőket odafenn az égen, meg a pacsirtának a boldog énekét. De az urak nem igen törődtek a pacsirtával, se a felhővel, se a virággal, csak hizelegtek a királynak, egyik jobban mint a másik, mert mindahárom akart valamit. Az első hét falut akart, a második tizennégyet, a harmadik huszonegyet.

Amint a legszebben sétálgatnak, megpillant Mátyás király egy öreg parasztot, az ott a maga kicsi földjén szántogatott két ökrrel csendesen. Megismerte a király az öreget, mert az még Hunyadi János katonája volt, meg még egy jódarab időt akkor is szolgált, mikor Mátyás fiatal király volt. Megismerte mindjárt Mátyás király, mert sokszor a szeme elé került volt ez a derék katona, emlékezett rá, hogy jó csavaros esze volt ennek, jókat nevettek a táborban a bolondos beszédein.

Megszólította Mátyás az öreget, mikor közelebb értek egymáshoz: - Jó reggelt adjon az isten öregem!

Az öreg ember már akkor lekapta a süvegét, haptákba állott, úgy köszönt vissza:

- Adjon isten felségednek is!

- Te vagy az, öregem, ugyina?

- Ki volnék más?

Akkor azt kérdi Mátyás király: - Mondd meg nekem öreg, messzi van-e még a messzi?

- Bizony felséges király, már csak az ökröm szarváig.

- Hát osztán, hány a harminckettő máma?

- Máma csak tizenkettő.

- De azért öregem, most is megfejnél három bakkecskét?

- Meg én most is felséges királyom.

Mikor osztán elbúcsúztak az öregtől, a kísérőihez fordult Mátyás király, nagyon únta már, hogy az urak mindig javakat, jószágokat kérencsélnek:

- Halljátok jeles urak, ha azt akarjátok, hogy teljesítsem a kéréseiteket, találjátok ki, mi az értelme az én kérdéseimnek, meg az öreg ember feleleteinek. Míg ezt ki nem találjátok, semmit éntőlem nem várhattok.

A három nagyralátó úrnak persze nem volt előbbre való gondja, visszamentek suttyomban másnap reggel arra a helyre, ahol az öreg ember szántogatott.

Megtalálták az öreget, körülfogták: mondaná meg mit jelentett az, mikor a király azt kérdezte, messzi-e még a messzi?

- Megmondom az uraknak, ha adnak száz forintot!

Adtak néki száz forintot, az öreg megmondta:

- Míg fiatal voltam nagyuraim, a messzi messzi volt, mert messzire elláttam, de most már csak az ökröm szarváig látok el, addig van a messzi.

Hát a második, amelyik azt mondja, hogy már csak tizenkettő a harminckettő.

- Ezt is megmondom száz forintért.

Az urak vakaróztak egy kicsit, de odaadták a második száz forintot is az öregnek. Akkor megmondta:

- A fogam volt harminckettő, de már nincs belőle, csak tizenkettő.

Megszégyelltek az urak, hogy ezt ki nem találták, száz forintot kellett adni érte! Most meg itt van még a harmadik kérdés, azt már nincs olyan ész, aki kitalálja. Hát azt is felkérdezték: hogy fejné meg a három bakkecskét?

- Azt is megmondom jó szívvel, annak is csak száz forint az ára.

Nem lehetett alkudni se az öreggel olyan makacs volt, mit volt mit tenni, összekaparászták hárman a harmadik száz forintot. Az öreg ezt a pénzt is belerakta a szeredésba, avval rájuk kacsintott az urakra:

- Így fejném meg instállom a három bakkecskét is, ahogy most az urakat megfejtem!

Sejtette azt az öreg, hogy Mátyás király erre érti a bakkecskefejtést, azért tudott az uraknak megfelelni.

Azok osztán okosabbnak tartották el nem dicsekedni Mátyás királynak a három kérdés megfejtésével.

MÁTYÁS KIRÁLY GÖMÖRBEN

Az se utolsó, mikor Mátyás király megkapáltatta a nemes urakat Gömörben.

Ismeritek tán már ezt a históriácskát gyerekek, hogyisne ismernétek, hiszen benne van az olvasókönyvekben, a miénkben is benne volt. Hanem azért tegyük ezt is közzé a többi kedves Mátyás-mesének; ha kihagynám, olyat tennék, mintha egy gyönyörű dolmánynek egy drágaköves gombját leszakítanám.

Elmesélem hát a gyönyörű mesét.

Pihenő idejében Mátyás király meglátogatta hol egyik, hol másik érdekesebb nemes urat, aki hűséggel volt hozzá, katonával, élelemmel segítette nehéz hadviselésében, meg a maga vérért is elvitte a harc kegyetlen vásárjába.

Így egyszer egy gömörmegyei nemes nagyúr várában vendégeskedett Mátyás király. Eljöttek a szomszéd birtokos urak is mind a király előtt tisztelkedni. Csuda nagy ebédet csapott az a várúr, aki vendégül látta Mátyás királyt; csirkéből, bányából, malacból, ökörből olyan jóízű harapnivalókat hordatott a szakács az asztalra, hogy mind a tíz ujjukat megnyalták az urak minden tányér után. De nyalogatták a bajuszukat is, amint az ezüst kupákból a vendéglátó gazda borait nyelegették. Egyik sárga bor olyan volt, mint a tavaszi napsugár, másik mint a sárarany; a vörös bor meg egyik olyan, mint a pünkösdi rózsza, másik mint a bazsarózsza. A szép tüzes boroktól tüzes lett az urak orcája, úgy állottak fel egymásután az ezüstkupával a kézben, legelsőbb maga a király:

- Isten éltesse szerelmes országunkat!

A király után pedig a többi:

- Isten éltesse Mátyás királyt!

- Isten éltesse Beatrix királynét!

- Isten éltesse magyarok nagyasszonyát, Szilágyi Erzsébetet!

- Isten éltesse hős vezéreinket!

- Isten éltesse a vár nemes urát, kedves házanépével!

Össze-összezendültek a kupák, megitták a vendégek mindenkinek az egészségét, azután sorba magasztalták a becsesebbnél becsesebb borokat, amelyeket a gömöri szőlők adtak.

Mikor azután csend lett, megszólalt Mátyás király:

- Mindenkiért ittatok jó urak, valakit mégis elfelejtettetek ezen a lakomán.

Oda figyelnek a vendégek, kérdik a tekintetükkel, ugyan kiről feledkeztek volna meg?

- Azért a jobbágyért is ihatnánk tán egyet, aki a jó bornak a szöllejét kapálta.

Fel is emelte Mátyás király a maga kupáját, az uraknak is fel kellett a magukét emelni. De látta Mátyás, hogy az urak egymásra pislognak, a bajszuk alatt el is mosolyodnak. Akkor végignézett az urakon a király, azt mondja:

- Úgy veszem észre, - azt mondja - hogy nem valami nagyra tartjátok azt a kapáló munkát.

Akadtt egy-kettő a nemes urak közt, aki felbátorodott, kimondta, hogy hát az a kapálás nem éppen jeles dolog, nem valami nagy érdem.

- No jól van urak, - mondja Mátyás - tegyünk egy tréfát, holnap reggelre felmegyünk a hegyre, megpróbáljátok magatok a szőlőkapálást.

Diktum faktum, másnap virradatkor az egész társaságot felvezette Mátyás király a szőlő-hegyre. Nyárelő volt, ott kapálták a szegény jobbágyok a szőlő tövét. Mátyás király kivette a kapát a jobbágyok kezéből, odaadta a nemes urak kezébe:

- Hadd látom, hogy boldogultok.

Megpökték a markukat a válogatott nagyurak, nekiállottak kapálni. Nem esett rosszul a hajnali friss mozgás, jó kedvvel elkapáltak egy darabig, de mire a nap felkelt, már nagyon is meglelégték a dolgot.

Mikor eljött a fröstökidő, azt mondta Mátyás király:

- No, most fröstökölhettek.

Előszólította a jobbágyokat, akik köröskörül a földön ülve bámulták a cifra urak hajladozását, megparancsolta, hogy adjanak a kenyérből, vereshagymából az uraknak fröstököt.

Leültek a nemes urak, megették a kenyért, vereshagymát, azt hitték, evvel vége a napszám-nak.

De Mátyás azt mondta nekik:

- A jobbágyoknak ez semmi, kapáljátok csak tovább.

Hát tovább kellett kapálni. A király egy körtefának vetette a hátát, gyönyörködött a munkában. Sütött a nap melegen, az urak elkezdtek izzadni, a kövérebbje meg szuszogott is nagyba, sorjába lelökték a fejökről a kócsagos kucsmát, lehányták a bársonydolmányt magukról, felgyúrták az ingujjat, meg-megállottak, mind fogdosták a derekukat, nyögtek nyöszörögtek, törülgették a homlokukat, nyakukat, a verejték úgy hullott róluk, mint a záporosó. Emez a nagyúr is, amaz is belevágott egypárszor a karmazsin csizma orrába, nem csuda, most volt először életébe kapta a kezébe.

Déli harangszóig muszáj volt izzadni, szenvedni a nemes uraknak. Akkor ebédet kaptak, megint nem egyebet: vereshagymát, kenyeret. Inni meg csak kútvizet a csobolyóból. De a java az uraknak ennyit se kívánt, se eleven, se holt nem volt, mire a dél elérkezett.

Hát akkor meg is sajnálta már Mátyás a gömöri urakat, elengedte a déltől estig való porciót. Mikor osztán a kapát letették, azt mondta a király az uraknak szép szelíden:

- Lássátok, elgondoltam már én sokszor, mi minden tudománya van az együgyű parasztnak. Tudja mikor kell szántani, mit mikor kell vetni, mikor kell aratni. Megőrli a föld termésit, kenyeret süt belőle. Tudja mire jó a mezőnek füve, virágja. Tudja a csillagok járását, idő fordulását. Érti az állattal való bánást. Maga megépíti a házát, megcsinálja mindenféle kézhez való szerszámját. Némelyik nemes úr egyébbhez se tud, mint a gerelyvetéshez vagy a nyilazáshoz; van aki a betűt is érti, de nem igen tanul belőle; de olyan is akad, akinek a jó falaton, jó kortyon kívül egyéb tudománya sincsen. A parasztnak a kapálás a legkisebb tudománya, most már elhiszitek, hogy ehhez is érteni kell. Azt is elhiszitek úgy-e, hogy megérdemel a lakomán egy áldást az is, aki a szőlőt kapálta.

KINIZSI PÁL BUDAVÁRBAN

Feljegyezték azt is az íródeákok a nagyerejű Kinizsi Pál felől, hogy mikor Mátyás király kívánságára fellátogatott Budára, a királyi palotába, megállott a palota előcsarnokában és jobbra meg balra, előre meg hátrafelé mélyen meghajolt mind a négy fényes fal felé.

Az udvari tisztt, aki Kinizsit vezette, megkérdezte, mire való ez a nagy tisztesség, amit a falaknak teszen?

- Azt mondták nekem, - szólott Kinizsi - hogy a palotában a falaknak is füle van. Gondoltam hát, jó lesz megnyerni a jóindulatjukat.

Elmesélték ezt a királynak, aki jól mulatott Kinizsi Pál mondásán. És akkor mindjárt látta, hogy nemcsak az ereje nagy Palkónak, de az esze sem éppen a legcsekélyebb.

MIBŐL VAN A LEGTÖBB A VILÁGON?

A nevezetes Podjebrád György cseh király ellen viselt hadat Mátyás király; egyszer a sátorában a vezéreivel mulatozott, Ujlakival, Zápolyaival, Kinizsivel, Geréb Péterrel. Túl voltak már a tanácskozáson, hát csak az időt töltötték, mindenféle tréfás beszédekkel. Már akkor bent volt a sátorban a király bolondja is, mert az is mellette volt urának a hosszú táborozások alatt.

Fölvetette Mátyás azt a kérdést, hogy vajjon miből van a legtöbb a világon?

Kinizsi azt mondta:

- Szegény emberből.

Ujlaki azt mondta:

- Gyerekekből, mert az több, mint a szegény.

Zápolyai azt mondta:

- Fűszál több a földön, mint gyerek.

Geréb Péter meg azt mondta:

- De csillag több van az égen, mint fűszál a földön.

Mátyás király ránézett a bolondra, aki ott kuksolt egy zsámolyon a sarokba:

- No, komám, te mit gondolsz?

- Azt gondolom komám, hogy orvosból van a legtöbb a világon.

Nevették a vezérek ezt a gondolatot, a király is nevetett:

- Igazán bolond vagy komám, ha olyan bolondot gondolsz.

A bolond hogy így kinevették, felállott, kiment, átalment a szomszéd kis sátorba, amelyik az ő kvartélyja volt. Úgy látták az urak, hogy nagyon elbúsulta magát a bolond.

Egy perc alig telik el, hát hallják, hogy krisztustalanul óbégat a bolond a sátorában, mintha csak elevenen akarnák megnyúzni.

Rögtön jönnek is, jelentik a királynak, hogy a kedves bolondja olyan rosszul van, talán a végét járja. Felkelnek az urak, a király is, átalsietnek a bolondhoz, vajjon mi lelte szegényt?

Hát az a földön fekszik, csak nyög keservesen. Kérdik hol fáj, mi fáj, nem szól semmit csak rúgkapál, csak vonít ahogy hozzá érnek.

Nagyon sajnálták, törték a fejüket, mit kéne csinálni.

Azt mondja Zápolyai:

- Eret kell vágni rajta!

Ujlaki azt mondta:

- Hamar, piócat hozzatok, az lesz könnyebbségire!

Geréb Péter azt mondta:

- Öntsétek le egy veder hideg vízzel!

Kinizsi meg gyűrközött:

- Nem a, hanem jól összetapogatom az egész testét a nyavalyásnak, attól tudom talpra áll.

De már begyülekeztek többen a sátorba főemberek, az is mind kommandált valamit, egyik meleg bort, másik valami gyógyító gyökér levét, harmadik ráolvasást, nem is lehetett már egyiknek a szavát a másiktól érteni.

Felugrik ám a bolond, semmi baja, azt mondja huncut pofával a királynak:

- Látod komám ezt a tucat doktort itt a sátorba? Ha ezen a kicsi helyen ennyi az orvos, mennyi lehet az egész világon?

Örült Mátyás a bolond beszédének, cseppet se haragudott, hogy így bolonddá tette őtet az urakkal együtt a bolond.

MIÓTA NEM SZÁNTANAK ASSZONYON?

Csak azóta, mióta Mátyás királyunk levette az asszony nyakáról a jármot. Mert azelőtt való időben az emberek asszonyon szántottak, akinek se lova se ökre nem volt. Az még olyan világ volt, hogy a szegény ember ha megszorult el is adta az asszonyt, meg agyon is üthette az asszonyt, ha megúnta, olyan krisztustalan világ volt hajdanába.

Mikor Mátyásból király lett, egyszer elkocsikázott egy szántóföld mellett, meglátta, hogy asszony van az eke elé fogva, az ura meg csak az eke szarvát fogja; megállott, oda kiáltott annak az embernek: - Hé, hallja-e kend! Nem cserélne egy kicsit avval az asszonnyal? - Az az ember visszakiháltotta: - MÉR cserélnék király uram? - Csak azért mer én mondom!

Avval kiszállott a király, ő maga vette le a jármot az asszonyról, rátette az emberre; az asszonyt meg az eke szarvához állította, oda adta az ostort is a kezébe: - Így, most szántsanak! Mikor végigszántottak egy barázdát, akkor megkérdezte Mátyás király az embert: - No jól esett-é kendnek, hogy rajta volt járom? - Biz a nem jól esett király uram, mert nagyon nyomta a nyakamat. - No hát, ha neked is megnyomta, ne tedd a gyengébbnek a nyakába!

Rögtön törvényt adott Mátyás király, hogy aki ezután asszony nyakába jármot teszen mind elpusztítja.

Azóta nem szántanak asszonyon.

A LEBBENC

Tudjátok-e mi az a lebbencs? Az a pásztorok fröstökje, meg ebédje, meg vacsorája.

Egy nagy zsák száraz lebbencset visz ki magával a pásztoember a pusztára tavaszon, kihajtáskor. Annak elégnek kell lenni a késő őszi szétverésig. Azt a száraz tésztát megfőzi a kondérban a pásztor kútvízzel, kolompért aprít belé, zsírozót hasogat belé, jó nagy marék paprikával megpirítja a tüzes lebbencslevest. Bojtárgyerek korába kezd el lebbencsen élni, meg nem únja fehérhajú számadó gazda korára se. A lebbencsleves melegség, erő, egészség, az isten áldása a lebbencsleves.

Most pedig hallgassátok meg a Mátyás király esetét a lebbencsel.

Mikor még fiatal király volt Mátyás király, felöltözött parasztnak, meg akarta ismerni a népet.

Jártában-keltében érkezett Mátyás király egy szép nagy pusztára. Ott legeltette a birkát egy öreg juhászgazda a három bojtárjával. Éppen a fröstökhöz akarnak ülni, mikor a tűz mellé toppan rongyos szűrben egy szegény vándorló legény. Tisztességgel köszön a pásztoroknak.

- Jó reggelt kívánok kendteknek, kedves egészségükre az éccakai nyúgodalmat.

Az öreg gazda mindjárt megkérdezte:

- Nem ehetnél öcsém?

- Kétszer se kérdje gazduram, - azt mondja a vándorlegény - mert egyszerre megmondhatom, hogy leszaladt a nyál a nyelvemen ennek a levesnek a jó szagára.

- Ülj le hát te is öcsém, lakjál jól isten nevébe.

Kihoztak a kunyhóból még egy kisszéket, leültették a legényt a bojtárok közé, adtak a kezébe néki is egy hosszúnyelű vaskanalat. Mert ezen formán eszik a lebbencset a pásztorok, kis székeken köröskörül ülven a kondért.

Hát amint a vándorlegény egypárszor megmártja a vaskanalat a lebbencsbe, nagyot koppint az öklére a maga kanálával az öreg számadó.

- Osztán mér kaptam én ezt, gazduram?

- MÉR kaptad, öcsém, hogy ne nyulj a kondérba előre, mindig csak a többivel egyszerre.

Jól van, esznek tovább. Egyszer csak az öreg számadó még sajgatósabbat koppint a vaskanállal a vendégnek az öklére.

Hűjnye a boldogját, felrántja az öklét a legény a szájához, megfűkálja:

- Hát ezt meg mér kaptam gazduram?

- Ezt csak azért öcsém, tudd meg, sohse nyuljál más elébe, csak magad elébe nyulkálj a kondérba.

Akkor a vándorló legény feláll a kisszékről, lehajítja a rongyos szűr, ott áll aranyba gyémántba, tudjátok meg emberek, én vagyok Mátyás király.

Hát a szegény pásztor mind térdre borult előtte, most már irgalom kegyelem, felséges királyunk!

Mátyás király meg csak mosolygott:

- Keljetek fel jó pásztorok, nincs harag. Kend meg gazduram feljön velem evvel a vaskanállal Budavarába. De osztán mind a nagyuraknak a kezére csapkodjon kend, mert az is mind előre nyulkál a tálba, meg mind szereti a másik orra elől elkapkodni a falatot.

Így is lett tudjuk, a lebbencs törvényivel uralkodott azok közt a haramia nagyurak közt Mátyás király.

MIT EBÉDELTE ALI BÉG?

Rettenetes nagy sereget vezetett a kegyetlen Ali bég a magyarok ellen.

Mátyás királynak szokása volt magának kikémlelni az ellenség táborát, úgy aztán jobban tudta hova üssön majd ahol a legjobban fáj. Az arcának elváltoztatása, meg az ennek-annak való ügyes öltözés dolgában olyan mester volt Mátyás, hogy komédiásnak is elmehetett volna, de hát akkor ki lett volna helyette Mátyás király?

Jónak látta Mátyás az Ali bég erejét, gyengeségét is kitapogatni, felöltözött hát szegény törököknek, úgy lopakodott be az ellenség táborába. Egy zsák árpát cipelt magával, azt mérte a táborban a többi mindenféle elemózsiával, abrakkal kereskedő vándor kofák közt. A törökök nyelvét meg úgy tudta Mátyás, hogy a szava után a leghegyesebb fülü igazhívó se gyaníhatta a magyart.

Avval a zsák árpával Mátyás egészen közel merészkedett a vezéri sátorhoz, ott a földön ülve kínálgatta illendő óbégatással a portékáját a bugyogós vitézeknek, azon közben szemmel tartotta az Ali bég sátorából kijövőket, meg az abba bemenőket.

Másnap pedig, miután szerencsésen visszajutott a magyar sereghez, Mátyás a maga királyi kezével ezt a levelet írta Ali bégnek:

- Hallod-e te híres Ali bég, agg eb őrzí úgy a nyáját, mint te a táborodat. Ott ültem tegnap a sátorod előtt, árpát árultam a népednek. Ha nem hiszed, azt is megmondhatom, mi volt az ebéded. Mert láttam, hogy viszik be hozzád a sátorba réz kancsóban a szorbetet, ezüst tálon a kenyeret, arany fazékban az ürühúst, még most is az orromban a szaga.

Rá is ütötte a levélre Mátyás a hollós pecsétet.

Ettől a hollótól úgy megijedt Ali bég, azon nyomban elkotródott táborostúl a magyar sereg elől.

MIKOR A MÁTYÁS FELESÉGE TETT IGAZSÁGOT

Mert ez is megesett egyszer. De nemcsak hogy igazságot tett, hanem meg is tréfálta Mátyás királyt a felesége, ezt is szabad egyetlenegyszer ezen a világon.

Ez pedig úgy esett egyik a másakra, hogy elindult egyszer Mátyás király a fekete sereggel a nagy hatalmas török császárra. Mikor a feleségétől elbúcsúzott, azt mondta neki:

- Hallod-e asszony, osztán míg én oda leszek, akárki jön a királyhoz panaszra, küldd el, te magad senki fiának igazságot ne tegyél.

Jól van, az asszony megfogadta, Mátyás meg elment. Volt ebben az időben két rongyos kódnus, egyiknek volt egy ócska talyigája, másiknak volt két öreg szamara. Összeállottak ezek ketten, együtt kódulták az országot. Egyszer egy falu alatt megestelednek, kifogják a két szamarat, odakötik a lőcshöz, egyiket jobbról, másikat balról, ők meg megették ami kenyérhaj a tarisznyába volt, avval lefeküdtek aludni. Mikor osztán hajnalba felserkennek, látnak nagy csudát: egy kis most született csacsi fekszik a talyiga alatt. A két kódnus rögtön összeveszett, kié legyen a kis csacsi? Az, akié a két szamar volt, azt mondta, az övé, mert azé a csacsi is, akié a szamar. A másik, akié a talyiga volt, az meg azt mondta, hogy az övé a csacsi, mert a talyiga alatt van, biztos a talyigától lett a csacsi. Erre a szamaras kódnus azt mondta, ki hallott még olyat, hogy egy talyiga valaha is megellett? Ha meg megellett volna, csak egy kicsi talyiga feküdne alatta. Dehát a száraz fán nem hajt ki a levél, ilyen vén talyiga se fiazhat már. Hanem a talyigás kódnus csak azt hajtotta, hogy megellett a talyigája, a csacsinak az övének kell lenni.

Addig cigánykodtak, azt mondta a szamaras kódnus: menjünk fel Mátyás királyhoz, ő tegyen igazságot.

Befogták a két szamarat, feltették a kis csacsit a talyigára, gyűre, fel Budára Mátyás királyhoz. De a király nem volt otthon, csak a felesége.

- Mi járatban vagytok, kedves kódnusok?

- Igazságot keresünk, királyné asszonyság.

- Nincs itthon Mátyás király, akkor gyertek, ha itthon lesz.

De a két kódnus elkezdett istenkedni, messzi földről jöttek, várni se tudnak olyan sokáig, mert elkésik a kódulást, tegyen Mátyás helyett igazságot nekik a királyné asszonyság.

Megsajnálta Mátyás felesége a két szegény kódnust, nahát jól van, mi bajotok van.

Elmesélte osztán a két kódnus a kis csacsi születését. A szamaras azt kérte, hogy neki ítélje a csacsit a király felesége, mert csak azé a csacsi is, akié a szamar. A talyigás meg a királyné előtt is abba volt, hogy a talyiga ellette a csacsit. A szamaras itt is avval esett a talyigásra, hogy száraz fától nem lehet levelet várni. Meghallgatta a király felesége mindakettőt, aztán elkezdte:

- Van az én uramnak egy tábla földje a Duna partján, be van vetve mákkal. De a sok hal nagyon pocskékolta a mákot. Hát az uram megharagudott, kiment a földre, mind agyon lövöldözte a halat.

Kérdi erre a talyigás kódnus, hogy lehet az királyné asszonyság, hogy a hal száraz földön pocskékolja a mákot? Mondja a király felesége, hát az hogy lehet, hogy a száraz fa levelet hajt, a talyiga kis csacsit ellik?

Erre osztán mit vót mit tenni, a talyigás kódnus megbékült a szamarassal.

Jön ám Mátyás király haza a háborúból, elébe áll a felesége:

- Jaj király uram, én meg nagy bajt csináltam.
- Mit csináltál asszony.
- Nálad nélkül igazságot tettem.

Megharagudott erre Mátyás király:

- Nem megparancsoltam, hogy igazságot ne tegyél? Most osztán asszony mars vissza az anyád házához! Megengedem, hogy elvigyed ami néked legkedvesebb a palotába.

Elkezdett sírni-ríni a Mátyás király felesége, hogy most már vége a jó dolgának, mert az ő apja anyja szegény cselédemberek voltak, mehet vissza a cifraságból a rongyosságba. De a király szíve nem lágyult meg az asszonyrívásra. Akkor csak azt kérte a Mátyás felesége, hogy engedjen a király annyi kis időt, míg kiválasztja ami néki a palotában a legkedvesebb. Nahát ezt még megengedte Mátyás. Kapta fogta magát az asszony, leszökött a pincébe, altatóport tett a király borába. Megvárta osztán, hogy a király elalszik, előparancsolta a hintót, feltette Mátyást a hintóra, meg se állott vele az édesanyja házáig.

Felébredt a király, megdörzsölte a szemét:

- Hát én meg hogy kerülök ide?
- Úgy, királyuram, hogy elhoztalak magammal, mert palotád minden kincsei közt te voltál nékem a legkedvesebb.

Erre Mátyás király megölelte, megcsókolta:

- Nohát kedves feleségem, mátúl fogva mindig tehetel igazságot, ha én otthon nem vagyok.

SEMMIRE SEMMI GONDOM

Volt a cigányoknak egy vajdájok, az a lócsiszárságból úgy felgazdagodott, kiírta a házára, hogy: semmire semmi gondom!

Arra járt Mátyás király, meglátta mi van a vajda házára felírva, bezörgetett, azt mondja a vajdának:

- Hallod-é te szemtelen cigány, hogy merted ilyen szűk esztendőbe kiírni a házad falára, hogy semmire semmi gondod?

A vajda csak leesett térdre, jaj, jaj, elkezdett ríni, úgy megijedt, egy szóval se tudott a királynak felelni.

- Ha nincs gondod, majd adok én! - azt mondja a király. - Hetednapra visszajövök, addig kitaláld a feleletet három kérdésemre. Első: hány hét a világ? Második: nem született mégis meghótt, ki az? Harmadik: találd ki, hogy én min állok? Ha a három kérdésre nem tudsz nékem megfelelni, elveszem ezt a szép házadat, odaadom a vak kódnak.

Most már hát lett gondja a vajdának, akin gondolkozhat. Gondolkozott, gondolkozott, nem tudott egyik kérdésre se feleletet. Látja a vajdának a fiatal bérese, micsoda nagy gondolkodásba van a vajda, kérdi mi légyen, ami a szívét úgy nyomja?

Elmesélte a vajda mit hagyott néki Mátyás király, dehát azt mondja, mit tudnál te gádzsó erről tenni?

- Mit, - azt mondja a bérese - azt csak ide bízza gazduram!

- Na, ha segíteni tudsz az én bajomon, neked adom az egyetlen lányomat, osztán ha meghalok te leszel utánam a cigányok vajdája.

Jól van, hetednapra az a fiatal béres bemeszelte a haját fehérre, meg felkötött egy nagy fehér szakállat is a pófájára, úgy állott a király elébe, mintha ő lenne a vajda.

- Felelj hát cigány, hány hét a világ?

- Evvel a mostanival is kevesebb! - azt feleli a béres.

- Ez jó egynek, - azt mondja Mátyás király - de most arra felelj, ki volt az aki nem született, mégis meghótt?

- Felséges király, aki nem született mégis meghótt, senki más nem vót, mint Ádám apánk!

- Evvel is rátaláltál cigány. Hanem azt is meg tudod-é mondani, min állok én itt előtted?

- Min állana a felséges király, ő is csak a csizma talpán áll!

- No cigány örülj mert megfeleltél!

Örült is a cigány béres, mingyárt nagy lakzit csaptak, még a kutyák is feketekávét ittak.

A RÉSZEGES HUSZÁR

Volt a Mátyás király seregében egy huszár, az olyan volt, hogy nem szerette a teli poharat, mindig kiitta a bort belőle, hogy üres legyen.

Találkozott egyszer evvel a huszárral Mátyás király, akkor mikor ő maga is huszárnak volt öltözve és úgy lovagolgatott a tábor körül. - Hát te kedves pajtás mit keresel erre? - kérdi Mátyás király.

- Én pajtás csak egy csárdát, ahol jó bort kapni.

Elment a csárdába Mátyás király a huszárral.

Megittak egy liter bort, azt a huszár fizette. Még egy literrel megittak, azt már Mátyás király fizette.

Akkor azt mondja Mátyás király: - Elég volt pajtás, gyerünk most már vissza a táborba.

- Nem megyek én, mert én még ihatnám, fizess még egy liter bort pajtás! - De Mátyás király nem akart fizetni, azt mondta, nincs néki péze.

A huszárnak se volt több péze, rákiáltott a csárdásra, adjon még egy literrel hitelbe. Hanem a csárdás azt mondta, katonának nincs hitel.

Arra a huszár kihúzta a kardját: - Nesze kutya csárdás, itt hagyom zálogba ezt a kardot!

Akkor a csárdás még egy liter bort tett az asztalra, a kardot meg felakasztotta a kármentőben egy szegre.

Mátyás király nagyon megharagudott a huszárra, mert zálogba tette a kardot, katonának nem szabad a fegyverét elhagyni. Ne félj, részeges bitang, majd kibabrálok én veled.

A huszár meg kijózanodott estére, csinált magának fakardot, azt dugta a hüvelybe, hogy reggel észre ne vegyék a hibát.

Reggelre osztán sorakozót fuvatott Mátyás király. Ahogy ott állott a sok szép huszára előtte, rögtön megismerte a részeges pajtást, mert az a legelső sorban állott. Mátyás király odaléptetett a huszár elébe:

- Azt parancsolom neked te huszár, most rögtön csapd el ennek a melletted álló pajtásodnak a fejét, különben a te fejed üttetem le a nyakadról!

Nem tudom melyik ijedt meg jobban, az a huszár akinek a fejét oda kellett tartani, vagy a részeges huszár akinek a kármentőben csüngött az igazi kardja. De a huszár gondolt egyet, felnézett az égre, összetette a két kezét, elkezdett fennszóval imádkozni.

- Felséges atyaisten azt kérem tőled, változtasd fakarddó ezt az éles vaskardot, hogy az én ártatlan pajtásomnak az életét ne tudjam elvenni.

Avval kirántotta a fakardot, oda húzott a pajtása nyakára. Az csak egyet szisszent, osztán örült mikor látta, hogy nem esik a feje lefele.

A részeges huszár így szabadult a büntetés alól, Mátyás király kegyesen megbocsátott néki.

MIT KÖSZÖNTÉL MEG, FIAM?

Nem mink találtuk azt ki, nem is a nagyapáink, hogy ha valami szép hivatalba akarunk bekerülni, annak az a legjobb útja, ha a mennél nagyobb uraknak keressük a kedvét. Bizony már Mátyás király idejében is járták a magyarok ezt a fölfelé vezető utat, meg még ő előtte is bizonyosan.

Akadtt a sok hivatalt sóvárgó fiatal közt egy jóképű, jószándékú nemes ifjú, aki igen nagyon szeretett volna felkerülni Budavarába valamilyen udvari hivatalba, hogy mennél közelebb lehessen a dicsőséges királyhoz.

Látván látta hogy tanulatlan, haszontalan ifjak is hogy kilincselnek, hogy kapaszkodnak, maga is megbátorodott, és aki udvari embert elérhetett, annak mindnek édeskedni kezdett, segítenék őt abban, hogy Mátyás királyt elméjével, igyekezetével szolgálhassa. Emez az udvari ember is, amaz is ígérgette a buzgó ifjúnak, hogy majd eljár a dolgában, de az udvari hivatalnak a szép aranyos ajtaja csak nem akart az ifjú előtt megnyílni. Az egyik udvari méltóság a végén, tán csak azért, hogy szabadúljon már tőle, azt a jótanácsot adta az ifjúnak, hogy forduljon bátorsággal magához Mátyáshoz.

Mert olyan világ volt, hogy a tisztességes kívánságával akármelyik alattvalója a király elé kérezkodhetett.

Jelenti hát magát egy nap az ifjú Mátyás királynál a fogadó órájában.

És elmondja szép illedelemmel, mi a szíve szándéka.

- Jaj, jó fiú, azt pedig nem tehetem meg, amit szeretnél, nincs most az udvarnál olyan pirinyó hivatalom, aminek gazdája ne volna.

Az ifjú meghajolt mélyen és azt mondta, vidám orcával:

- Köszönöm felséges királyom! - Evvel hátrált kifelé.

Mátyás pedig csudálta, hogy az ifjúnak megvidámodott az orcája; talán nem jól értette a királyi választ? Hát utána szólott:

- Mit köszöntél meg fiam, hiszen semmit se kaptál.

- Kaptam biz én, felséges királyom valamit: felségednek jóakaró igaz szavát. Két esztendeig biztatgatnak a hivattal a könnyűnyelvű udvari emberek, most már látom, hogy nem nyerhetek hivatalt, más szolgálatot keresek.

Az ifjúnak erre a bátor, kedves beszédére gondolt egyet Mátyás király, adott neki takaros kis hivatalt.

A CINKOTAI KÁNTOR

Hát a cinkotai kántornak meg Mátyás királynak a történetét olvastátok-e már gyerekek. Igen? Mindjárt gondoltam, hogy olvastátok. Sebaj, olvassátok el még egyszer, én már százszor elolvastam.

Kezdődik pedig ez a történet avval, hogy a cinkotai község plébánosa felment Mátyás királyunkhoz Budára, igen nagy kéréssel köszönt be a királyhoz. Elmondta a plébános, hogy milyen szegény az ő ekléziája, és hogy ő mennyire szeretne boldogabb nyáj fölött pásztorodni. S hogy hát tudja meg a felséges király, hogy a cinkotai plébánia valamikor apáturaság volt, tanúsítja azt egy felírás is, amit éppen nemrégiben találtak egy kövön, mikor a templom körül fölásták a földet, hogy oda csicsókát ültessenek. Hogy milyen isten előtt kedves dolgot cselekednék a király, ha visszaadná a cinkotai plébániának az apáturaságot, amivel az egész cinkotai községet megboldogítaná.

Azt felelte Mátyás király:

- Meghallgattalak tisztelendő atyám, meg is teszem, amit tőlem kértél, ha méltónak ítélek tégedet, egyszerű plébánost, az apáturaságra. Az pedig azon múlik, megfelelsz-e nékem három nehéz kérdésemre.

- Mi légyen az a három kérdés felséges király?

- Azt is meghallod nyomban tisztelendő atyám. Első kérdésem: mit gondol a király? Második kérdésem: hol kél fel a nap? Harmadik kérdésem: mennyit ér a király?

- Jaj felséges királyom, hogy kívánhatod, hogy én az én együgyűségemben tüstént megfeleljek erre a három nehéz kérdésre. Hiszen bátorsággal elmélkedni se bírok amint itt állok a te fényes színed előtt.

- Jól van - azt mondja nyájasan a király, - csak menj haza Cinkotára tisztelendő atyám, adok neked harminc napot a gondolkodásra. Mától számított harmincegyedik napra jelentsd magad a palotában, ha megtaláltad a három kérdésre a három feleletet.

Hazamegy a plébános nagy szomorúan, mert már az úton belátta, hogy nem harminc, de harmincszor harminc nap, meg éjszaka is hiába elmélkedik majd, nem tud ő erre a három kérdésre megfelelni. De azért csak törte a fejét nagy buzgalommal mind nappal mind éjszaka. Mennél tovább törte a fejét, annál bánatosabb lett a jámbor cinkotai plébános.

Látta pedig a cinkotai kántor a plébános felhős ábrázatát, megkérdezte, mi légyen az oka a nagy búbanatnak. Egy darabig csak nem akarózott a plébánosnak a titkot kivallani, de azután beavatta hű emberét az ő nagy gondjába, bújába.

Az a cinkotai kántor jókedvű, tréfás ember volt, a boritalt se vetette meg; azt mondta rögtön a plébánosnak:

- Tisztelendő atyám, először is hadd menjek el a kocsmába, tudvalévő, hogy az igazság a borban lakozik. Majd a fenekére nézek az itcének, hátha erre a három kérdésre való igaz felelet is elő talál onnét kerülni.

Másnap azután a kántor vígan állott a plébános elébe:

- Merem mondani, nem lesz semmi baj, ne szomorkodjék tisztelendő atyám. Csak arra kérem, ne szóljon senki fiának, hanem mielőtt eljön a felelet napja, adja ide nékem a tisztas papi ruháját, engedje meg, hogy én menjek fel Budára a király elébe, a többi bizzuk az Úristen kegyelmére.

Úgy is lett, arra a harmincegyedik napra jelentik Mátyás királynak, hogy a cinkotai plébános kíván bebocsáttatást.

A király annyi új ábrázatot látott harminc napon átal, bizony nem vette észre, milyen nagyot változott mára a cinkotai plébános képe.

- Nohát halljuk, tisztelendő atyám, az okos szót. Először is, mit gondolok én most?

- Felséged azt gondolja - feleli a mester - hogy a cinkotai plébános áll előtte, pedig csak legkisebb szolgálja, a cinkotai kántor teszi felséged előtt udvarlását.

Nagyot nézett erre Mátyás, azután csak biccentett. Ez a felelet bizony talált.

- Hát azt megtudod-e mondani, hol kél fel a nap?

- Meg hát! - mondja rögtön a kántor. - Felségednek Budán, nekem meg Cinkotán!

- Ez is jó volt! - bólintott egy nagyot a király. - No most, kántor uram, mennyit érek én?

- Mennyit ér Felséged? Azt is megmondhatom. Mert Felségedet isten fia után a legelsőnek helyezem az emberek rendjében. Mivel pedig az isten fia harminc ezüst pénzre becsültetett, úgy gondolom, Felséged megér huszonkilencet.

A király szívesen elmosolyodott erre az elmés és derék feleletre, tüstént felajánlotta a mesternek magának a cinkotai apáturaságot.

De a kántor alázatosan megköszönte a nagy gráciát, már csak hadd legyen, azt mondja, az ő jámbor plébánosa az apátúr. A maga kedvére pedig azt kérte a királytól, rendelné el, hogy Cinkotán nagyobb legyen az itce a rendesnél.

Így támadt Mátyás jóvoltából az a cinkotai nagy itce, a cinkotai mesternek, meg a jövőző cinkotai jó borivóknak öröme.

HOGY BÁNT EL MÁTYÁS KIRÁLY A KÉRKEDŐ HOLUBÁRRAL

Talán nem újság nektek gyerekek az a lovas viadal se, amelyben Mátyás király a földre döntötte Holubárt a lándzsás világbajnokot.

Ez volt a mi tréfás Mátyás királyunk legkeményebb tréfája.

Hunyadi Mátyás fényes udvarába nemcsak híres tudósok, híres művészek látogattak el az idegenből, igyekeztek Budavára felé messzinél messzibb földekről a legpróbáltabb lovas, ijjász, meg kardforgató, gerely-, lándzsavetést űző bajnokok is, szép jutalmat, szép dicsőséget szerezni azokon a pazar lovagi tornákon, amelyeket Mátyás nyugodtabb időkben rendezett.

Nekiindult a magyar király országának egyszer a veszedelmes híró Holubár lovag is; a német birodalomból jött, ahová alkalmasint Csehországból került. De a krónika mint német bajnokét őrizte meg a Holubár lovag nevét. Elég az hozzá, feltűnik Holubár egy lovagi ünnep előtt Budán; bizony hogy feltűnik, akkora hatalmas legény, a föld is reng amerre lép, akárcsak egy bástyatorony indult volna el sétálni. A budai gyerekek mind összeszaladtak mikor az a sűrű bajszos, szakállas, bőrbe-vasba öltözött szörnyeteg jövevény végigdöcögött a piacon. Elment kifeszített mellel a királyi palota elé, meg beült a budai csapszékbe, megismertette magát a Budavárba gyűlt bajnokokkal, meg a jámbor polgárnéppel, megmondta, hogy ő az a jeles Holubár lovag, aki megküzdött már egy tucat nemzet legjobb lándzsavívóival, hajaszála se görbült meg soha, az ellenfelei közül pedig egynéhányat úgy vetett ki a nyeregből, hogy azok fel se keltek többet. Csak azért jött el ő is Budavarába, azt mondja, mert nagyon unatkozott mostanában otthon, kíváncsi rá, akad-e magyar bajnok, aki ki mer övele állani. Akinek kedves az élete, az ugyan jobban teszi, ha az anyja szoknyája megé búvik.

Addig kérkedett Holubár bajnok, a királyhoz is eljutott a híre.

- No megállj Holubár, majd móresre tanítalak én!

Felparancsolta Mátyás az elbizakodott lovagot a színe elébe.

- Azt hallom derék bajnok, igen csak ijesztgeted itt a magyarságot. Tudd meg mit határoztam: velem magammal, magyarok királyával fogsz a bajnoki tornán kiállani!

Cseppet sem örült meg a királyi kegynek a híres Holubár. Csak annyit hebegett, hétrét hajolva:

- Felséges király, ez talán túlságos nagy tisztesség is lenne az egyszerű lovagnak.

- Amit mondtam megmondtam, készülj a viadalra.

Mátyás király felől tudni kell, hogy országának legelső lovasa volt, s a lovagi bajvívásokon ügyességben, merészségben, szívósságban alig akadt párja. A lándzsás viadalban pedig különösen kitűnt mindig, egész bátorsággal remélhette, hogy akár a félelmetes Holubárral szemben is megállja majd a sarat. Sehogyse szerette volna Mátyás, ha a kérkedő idegen diadalt talál venni az ő lovagjai felett.

Be volt ám gyulladva Holubár lovag amint kijött a palotából. Persze könnyű lesz néki a magyarok királyával elbánni, hiszen az egy fejfel kisebb, és a testi ereje feleannyi se lehet, mint az övé. De mi lesz, ha ledönti a királyt a lováról és a lándzsát úgy belé találja majd döfni, hogy halálos sebet kap a király? Menten szétszakítják ezek a vad magyarok. De ha ép bőrrel is menekülne, miután megölte vagy nyomorékká tette Mátyás királyt, kibujdoshatna a világból, úgy elútnának őt minden nemzetek bajvívói, mert széles e világon tisztelik, becsülik a magya-

rok bölcs és lovagias uralkodóját. Mikor azután híre ment, hogy maga Mátyás áll viadalra a rettegett Holubárral, a lovag jónak látta belésúgni a budavári fülekbe, hogy ne féltsék a királyt, ő majd így meg amúgy vigyázni fog, hogy a királynak komoly baja ne essék, tudja ő mi a becsület. Hanem efelől a nagylelkű sugdolózás felől is híradással voltak a királynak; Mátyás pedig elizent Holubár lovaghoz, azt izente neki, hogy meg ne próbálja tréfára venni a viadalt, ha bármiféle kíméllettel a magyarok királyát megszegyeníti, tüstént a hóhér pallosára bízza a lovagnak a nyakát.

Felsütött a királyi torna napja. Felvonultak erre az ünnepre mind a vezérek, mind az ország bajvívó jelesei, színe lángja főuraknak, nemeseknek, nagyúri fehérnépnek, küldöttei idegen udvaroknak, pompáztak, ragyogtak a Szent Zsigmond terének selyem sátorai alatt. Lobogtak a zászlók, zúgtak a kürtök, kapáltak a nyugtalan paripák, csillogtak, villogtak a sóvár fegyverek. Mikor azután a torna során a király meg Holubár találkozása következett és Mátyás a hóna alá szorított lándzsával a nagy behemót Holubárral szembe vágatott, elállott a szívek verése, a szépséges asszonyok, leányok keresztet vetettek, mind az ünnepi sokadalom a király életét féltette.

De amilyen hatalmas fickó volt Holubár és amilyen hatalmas nagy állat volt annak a lova is, olyan izmos és olyan szemes ügyes volt Mátyás és olyan tanult volt, olyan fürge az a mokány ló is, amelyiknek Mátyás a nyergében ült, akár oda lett volna forrasztva. Kerülgette Holubár az ellenfelét, várta a szerencsés pillanatot, amikor tisztességgel lebillentheti a nyeregből. Mikor aztán nagy ádázul nekiiramodott, Mátyás elsiklott a lovával s olyan erővel döfte Holubárnak a lándzsát, hogy az a lova farán át menten a földre hanyatlott. Betört a homloka, a karja is eltört, úgy maradt ott mint aki beadta a kulcsot. Holubár lovagnak is sikerült azért Mátyást eltalálni, de az ő döfése csak gyöngye sebet tudott a király mellén ejteni.

Fellélegzett a Szent Zsigmond tér, napsugárral versenyt ragyogtak a szemek, zászlókkal versenyt lebegtek-lobogtak a kendők, sípval versenyt sikoltoztak örömeikben a Szent Zsigmond tér tetőire felkapaszkodott budai gyerekek.

Fellélegzett Holubár is, mikor kinyitotta a szemét, akárhogy fájt is a feje meg a karja. Most már annak örült, hogy az ő élete maradt meg. Mátyás király azután már igen kegyesen, kedvesen bánt a lovaggal, meggyógyíttatta, meg is ajándékozta szép köntössel, szép fegyverekkel, szép aranyakkal mikor haza bocsájtotta. Éppen elég leckét kapott a magyarok királyától.

A HOSSZÚBESZÉDŰ PRÉDIKÁTOR

Olaszországból, Csehországból, Németországból, mindenfelől igyekeztek a tanulni, meg a tanítani vágyó emberek a magyar király udvarába. A tudós férfiaknak, akármilyen náció fiai voltak, paradicsom volt a budavári palota, telisteli volt az híres művészek remekeivel, bölcsesebbnél bölcsőbb könyvekkel, meg azután mint kés a kést, úgy fenhette az eszét az egyik tudományos férfiú a másiknak az eszén, akivel elvitatkozott a Mátyás udvarában.

Beállít egy szép napon egy német földről jött deákos ember a budai királyi palotába, azt is odacsalogatta az a hír, hogy a magyarok királya tejbe-vajba fürösztli a tudományos idegent.

Mikor ezt a német földről jött idegent Mátyás elé vezették, elmondta, hogy ő prédikátor, mégpedig olyan jeles prédikátor, hogy nincs olyan csekély dolog, hogy ő arról is a leghosszasabban ne tudna beszélni. Ezt a ritka tudományt szeretné Magyarországon tanítani.

Meghallgatta Mátyás a prédikátornak a magát való szép ajánlását, elfordult tőle és azt mondta a nála lévő uraknak magyarul, hogy az idegen ne értse:

- Már pedig én a csizmadiában se szeretem, ha kis lábra nagy csizmát varr.

A prédikátor mehetett tovább egy országgal.

RÓKA FOGTA CSUKA

A róka fogott egy csukát, a csuka fogott egy rókát, a varga megfogta a csukát is, meg a rókát is; ő fogott legtöbbet, három rókát fogott, negyedik volt ő maga a varga, mert ő volt a legnagyobb róka.

Nosza mondjuk el hamar a ravasz históriát, hogy soká ne törjétek a fejeteiket.

Úgy kezdődik, hogy a rókának gusztusa támadt rákpecsenyére. Tudnivaló, hogy a róka nem kevésbé szereti a rákot, mint az urak. Elment mondom rákászni a Rákospatakra. Nem kell a rókának háló, beledugja a vastag farkát a vízbe, a rák, aki arra úszik, háttal van, nem látja a veszedelmet: beléakad a róka farkába. A róka kirántja a vízből a farkát, máris lakomázhat.

No de ez egyszer nem rák utazott arrafelé, hanem egy hatalmas nagy csuka. Az meg a buta kitátotta a száját, megkóstolni miféle jó falattal találkozott. A róka felkapta a farkát, rögtön beleharapott a csuka nyitott szájának a felső felébe, a csuka meg abban a pillanatban megkapta a rókának az állkapcáját. Így maradtak, az egyik a másik száját harapva, isten őrizz, hogy egyik a másikat elengedje.

Éppen arra talált járni egy varga mester, meglátja ott a parton az összeragadt ellenfeleket, rajtuk ütött, összenyalábolt rókát, csukát, jól a hasához szorította őket. Róka még mindig jobban félt a csukától, csuka a rókától, semmint hogy el merték volna egymás száját bocsájtani. A varga hazacipelte a zsákmányt, jöttek a szomszédok a csudára, róka fogta csukára, csuka fogta rókára. A róka reszketett, a csuka fickándozott, de úgy fogták egymást, nem is tudnak talán már többé-többet elszakadni.

Egyet gondolt a varga:

- Kedves feleségem, mit mondanál hozzá, ha felmennék Budára, megmutatnám király öfelségének ezt a két bolond állatot.

Az asszonynak ez egyszer eszeágába se volt az urának ellentmondani:

- Ez ám az okos eszme, ni! Szaladj apjok ízibe, míg meg nem unják egymást harapni!

A szomszédok is felbiztatták a vargát, csak eredjen, siessen, ilyen csuda dolgot királyok se mindennap láthatnak. El is kísérték a vargát, aki összekötözte, targoncára rakta a rókát meg a csukát; mire felért Budavarába, már a fél város szaladt nagy hűhóval a targonca nyomában. Egész úton csak meresztették egymásra a szemöket a csuka meg a róka, egyre dühösebben szorította egyik a másikat a szájába, akármelyik is szégyelt volna már ennyi nép szemeláttára megretirálni.

Mikor azután bebocsátották a vargát a palotába, odabenn az egyik ajtónálló nem akarta tovább engedni a vargát, csak ha megígéri, hogy néki adja majd a felét az ajándéknak, amit a király ezért a mulatságért ad a vargának. Mit tehetett a varga, megígérte. Hanem a következő ajtónálló is keresztbe tette előtte az alabárdot: tapodtat se tovább, míg meg nem ígéri, hogy az ő markába csúsztatja ha kijön, annak a pénznek a felét, amit kapni fog a királytól. Ezt is megígérte a varga, csak hogy beljebb kerülhessen.

Mátyás király éppen a római pápa levelét olvasta, mikor jelentették néki a váratlan vendégeket, a vargát, rókástól-csukástul. El volt a király homloka borulva, de rögtön kisütött rajta a derű, amint megállott a küszöbön a varga, köszönvén ezen szóval:

- Róka fogta csuka, csuka fogta róka, varga fogta mindakettő!

Tüstént izent a királynéért, beszólította a palotában munkálkodó tudós embereket is; mind úgy kacagtak mint a gyerekek a sohse látott furcsaságon. A csuka meg a róka még a felséges király előtt se engedték el egyik a másikat.

No mikor jól kikacagták magukat, megszólalt a király:

- Várjál varga, ezért a kedves figyelmességért jutalmat érdemelsz. - Evvel előszólítja a varga háta mögül a testőrt, hogy annak kiadja a parancsot.

De a varga elébe vágott:

- Felséges királyom, hadd mondjam meg magam mi legyen a jutalmam.

- Halljuk derék varga, mit kívánsz?

- Száz pálcát, eggyel se kevesebbet, a hátamra!

- Ej ha, ilyen jutalmat se kért még a királytól senkise! Csak nem ment el az eszed te jámbor!

- Nem hinném felséges király, inkább azt mondhatnám megjött!

Olyan sunyi mód mosolygott a varga, a király sejteni kezdte, hogy akar ez az ember valamit. Majd meglássuk mi lesz belőle. Odafordult a testőrhöz:

- Jól van, ha úgy szereti a varga a pálcát, kísérd le fiam, vágass a hátára száz pálcát kereken!

- Megköszönöm alázattal, felséges királyom!

Indul a varga kifelé, kíséri a testőr, elérnek az egyik ajtónállóhoz. Az a füléhez hajol a vargának, nyújtja a tenyerét:

- Ide a felét barátom!

A varga jó hangosan felelt néki:

- Gyere velem, megkapod!

A másik ajtónálló is a varga fülét kereste az orrával:

- Csúsztasd ide a felét hékás!

- Gyere te is, megkapod!

A testőr már erre tudta, merről dörög. Előre lódította mindakét ajtónállót, vitte lefele azokat is a vár udvarába. A vargát persze nem bántották, nem is jutott volna egy pálca sem az ő hátára, hiszen mind a százat eligérte, felét egyik ajtónállónak, felét a másiknak. Most aztán megkapták hiány nélkül az ötvenet-ötvenet.

A varga pedig kapott száz forintot Mátyás királytól, mikor a testőr jelentést tett a fizetség felől. A két ajtónállót rögtön elkergette Mátyás király; soha többet az ő palotájában meg nem merte senki sarcolni a hozzá folyamodó ügyes-bajos alattvalóit.

MÁTYÁS KIRÁLY BOLONDJA

Egy ebéd után a király, elbocsájtva vendégeit, bement a legbelső szobájába, kikönyökölt az ablakba, nézegetett lefelé a Duna szép széles vízére. Ha csak pihent is a király, ha csak nézegette is a habot meg a halászt meg a Duna hátán lebegő csónakot, akkor is cselekedett valamit a király, mert gondolkozott. Fejedelmeknek, pápának küldendő levelen, ország baján, hadi terveken, mindig volt Mátyás királynak főbenjáró gondolkozni valója.

Akármilyen mélyen gondolkozott, észrevette a király, hogy nagy sebbel-lobbal jön az ő tarka udvari bolondja a kapu felé. Lekiált Mátyás az ablakból:

- Hová kocogsz komám?

Felkiált a bolond: - Éppen tehozzád komám!

- Akkor ne siess komám, mert ebbe a szobába bolondnak nem lehet bejönni.

- Nem-é? Hát akkor te hogy mentél be komám?

- Hű, azt a... - kicsi híja volt, hogy Mátyás el nem káromkodta magát. Ha ezt a felségsértést nem olyan bolond követi el, aki okos, hanem olyan bolond, aki buta, biztos a hóhér tépte volna ki a nyelvét. De a bölcs király egyszeribe leparancsolta az indulatát és jókedvvel kacagott le a bolondra. Azután pedig elkomolyodott, s azt gondolta magába merülve, hogy bizony nem árt, ha a világ hatalmasai is hallanak egyszer efélét, annál jobban ügyelhetnek azután, hogy halandói gyarlóságukban bolond dolgot el ne kövessenek.

A JUHÁSZ, AKI SOHASE HAZUDOTT ÉLETÉBEN

Volt egy cimborája Mátyás királynak, az pedig volt Fridrik, a burkus császár; de akármilyen jó cimborája volt, azért nagy irigye volt, mert Mátyás királynak nagyobb hatalma volt, de még nagyobb szeretetben is állott a népek előtt.

Egyszer vendégségbe volt a burkus császár a magyar királynál. Ittak, idogáltak, egyszer csak arról kerül a beszéd, hogy sokszor a nagyurak is cigány lovon nyargalnak, vagyis hogy csakúgy hazudoznak azok is, mint a cigányok.

Azt mondja a burkus császár:

- Nincs is ezen a világon egy igaz ember - azt mondja - kódustól királyig mind a halandóknak megjárja a száját a hazugság.

- Má pedig, hallod Fridrik - azt mondja Mátyás király - egy igaz ember mégis csak van ezen a világon.

- Ki légyen az? - kérdi Fridrik.

- Az csak egy istenadta juhászlegény, de az még sohase hazudott életébe, nem is hazudna soha világ kincséért se.

- Nem hiszem én azt Mátyás, olyan igaz embert még anya nem szült a földre.

- Ha nem hiszed, tedd próbára cimborám.

- Próbára is teszem. Ha nem tudom hazugságra bírni, fele országom a tiéd cimborám, ha meg egyszer meghazúdtatom, te adod át nekem fele Magyarországot. Hun van, merre van az az igazmondó juhász?

- Az a Tisza mellett legeltet, János a neve.

Paroláztak Mátyás király meg a burkus császár, megvolt a fogadás.

Elment a burkus császár a Tisza partjára, megkereste azt a híres János juhászt. Már az úton hallotta, hogy János juhász a király juhait legelteti, van a botja alatt egy gyönyörű aranyszörű bárány, ez a Mátyás király legkedvesebb báránya.

Odaáll a burkus császár János juhász elébe:

- No te juhászlegény, tudod-i ki vagyok én?

- Majd megtudom, ha megmondja.

- Én vagyok a nagy gazdag, hatalmas burkus császár. Megvenném tetőled a Mátyás király aranyszörű bárányát.

- Az pedig császár uram nem eladó.

- Add el az aranyszörű bárányt, úrrá teszek szegény juhászlegény.

- Úr vagyok én császár uram, ingem-gatyám magam szövöm, a bocskorom magam vágom, eledelem magam főzöm, senkire rá nem szorulok.

- Hallgass meg bolond juhász, annyi pénzt adok az aranyszörű bárányodért, hatlovas hintón járhatsz a magad mezején.

- Nem adhatom semmi kincsért, császár uram, megkérdené Mátyás király, hová lett az aranyszörű bárány, mit mondanék akkor a királynak?

- Azt mondanád elvitték a farkasok.

- Nem mondhatnám én azt, mert az hazugság volna, én meg világéletembe nem hazudtam.

Látta a burkus császár, hogy nem boldogul János juhással. Nagy búsan indult visszafelé Budavárába. Oda kell adni most már az országa felét Mátyás királynak. Törte de nagyon a fejét, hogy lehetne ezt a szégyent elkerülni. Addig-addig gondolkozott, kitalálta, hogy elküldi az egyetlen lányát a juhászhoz, hátha annak több szerencséje lesz, mint az apjának. Mert vele volt a lánya is Budavárába, az meg olyan szépséges szép barna leány volt, hét ország hercegét, grófját a nyavalya törte utána.

Elmegy ez a gyönyörűséges burkus császárkisasszony másnap üveghintóba, gyöngyös ruhába a szegény juhászlegényhez. A fején hozott egy nagy szakajtó aranyat.

- Adjon isten jónapot János juhász. Eljött hozzád ládd a burkus császár leánya.

- Mít akar a szegény juhásztól a gyönyörű császárkisasszony?

- Csak azt az egy aranyszőrű bárányodat, akit császárapámnak nem akartál odaadni.

- Nem adtam a császárnak, a lányának se adom.

- Ez a szakajtó arany a tiéd, ha a bárányt nékem adod. Mert nincs már nyugtom sem éjjel se nappal, mióta az aranyszőrű bárány felől hallottam.

- Nem ezért a szakajtóért, egy tekenő aranyért se adom azt a bárányt, mert én amiatt hazugságba esnék.

Arra a császárkisasszony kocsisa kirakott a hintóból tizenkét üveg tokaji bort. A császárkisasszony a maga kezével töltött a juhásznak:

- Látom busulsz János juhász, igyál már, hogy jobb kedved legyen.

Addig ivott a juhászlegény, átölelte a császárkisasszony derekát, azt mondta néki:

- Se tekenő aranyért, se világ kincseért a bárányom nem adom, de egyszerre odaadom, ha megcsókolsz világszép császárkisasszony.

A császárkisasszonynak se kellett egyéb, megkapta a nyakát a juhászlegénynek, úgy szájoncsókolta, majd kitört a harminckét foga szegénynek.

Nohát oda lett a bárány. A császárkisasszony megparancsolta János juhásznak, hogy ölje meg az aranyszőrű bárányt, húzza le a bőrit.

Vitte az apjának Budavárba a császárkisasszony az arany báránybőrt, az apja meg viszi Mátyás királynak:

- Megismered-e cimborám a kedves aranyszőrű bárányod? Megvettük a juhásztól, most már hívasd elő, megmondja-e az igazat?

Elizent Mátyás király a Tiszára János juhászért. Az meg a boldogtalan már éppen kötötte a zsákot, el akart bujdosni a világ végére.

Hát osztán a parancsra felment Mátyás király elébe. Mind az egész úton hánytavetette a gond, mit mond majd a királynak, ha kérdi az aranyszőrű bárányt. De csak nem vitte rá a lelke, hogy olyan hazugságot vigyen, hogy farkas volt a gyilkos, vagy hogy megdöglött magától a bárány.

Éppen délebednél ült Mátyás király a burkus császárral meg annak a lányával, mikor a juhász kopogtatott az ajtón.

De már mikor belépett, semmi bánat nem volt a szemébe, úgy köszönt jókedvvel:

- Egészséggel felséges király, felséges császár, felséges császárkisasszony!

Kérdi rögtön Mátyás király:

- No János juhász, mi újság a Tisza mellett?

- Nincs egyéb újság, felséges gazdám, az aranyszörű bárányt elcseréltem egy fekete bárányért.

- Miféle fekete bárányért?

- Olyanért, hogy az minden földi aranynál szebb, mert olyan szép mint az arany Nap az égen!

- Hozd be azt a bárányt hadd lássuk!

- Nem kell azt behozni felséges gazdám, idebe van, ott ül az asztalnál!

Nagyot tapsolt örömébe Mátyás király erre a feleletre.

Mátyásé lett a Fridrik cimbora fele országa, de Mátyás odaadta János juhásznak, mit volt mit tenni, a burkus császár odaadta a szerelmes császárkisasszonyt a szerelmes juhásznak, aki az én mesémet el nem mesélte volna, mert az életébe ilyet nem hazudott volna.

MÁTYÁS HÁROM LUSTÁJA

Hollós Mátyás királyunk országa nem a naplopók, nem a gondtalan restek országa volt, de nem ám: az az idő se katonát, se polgárt, se urat, se parasztot, se kis embert, se nagy embert nem engedett ellustulni. Örökösen tomboltak a vérontó hadak a határokon, a határokon belül izzott a munka, lángolt az igyekezet, aminek az ország hatalmát, dicsőségét fenn kellett tartani. Ebben az időben bizony megemlegették, ha valamerre egy haszontalan tunya ember találtatott. Olyan nagy országban, amilyen Magyarország volt, került azért akkor is egy rakás megátalkodott lusta fi, kik minden istenadta nap Szent Heverdelt szerettek ünnepelni.

Mátyás királynak egyszer olyan gondolata támadt: megfogatta Magyarország leghirhedtebb három lustáját, akik még azt se állották meg nyögés nélkül, ha a kisujjokat kell mozdítani. Ezt a csuda három lustát felhurcolták a királynak Buda várába, ott Mátyás rendelkezésére külön takaros kis házat kaptak, az volt a dolguk, hogy semmi dolguk a világon ne legyen. Szolgákat, szolgálókat adtak melléjük, akik a három lustára takarítottak, fűtöttek, sütöttek, főztek, öltöztették, vetkeztették, mosdatták őket, talán még a falatot is megrágták mielőtt a lusták szájába kerülne. Így kellett a budavári három lustának a házban élni csúfságra, nevetségre, egész ország csak leste, meddig bírják azt a rettentő semmittevést.

Bírta a Mátyás három lustája, egyik jobban bírta mint a másik. Egész nap heverték, szuszogtak, mert úgy meghíztak, mint a malac karácsonyra. Ha megunták a hátontfekvést, a hasukra fordultak, ha abból is elég volt, vissza a hátukra. Olyan lusták voltak már, a legyet is lusták voltak elkergetni az orruk hegyéről.

Egyszer azután, hogy esett, hogy nem, kigyulladt a Mátyás három lustája felett a tető. A járókelő nép nagyban kiabálta a tüzet odakint, a láng is megcsapta már az ablakot. Akkor az egyik heverő fickó odaszól a másikhoz, álmosan:

- Úgy látom, koma, ég a ház.

A másik ásított egy nagyot, azután azt mondta:

- Hadd égjen, majd kivitet a király, ha baj lesz.

A harmadik nyöszörögve nyitotta ki a száját:

- Hogy nem restelletek már ennyit beszélni.

Így lett vége a Mátyás három lustájának, még a halálukon is nevettek az emberek.

A GYÁSZOS URASÁG

Bejáratos volt a királyi udvarhoz egy dúsgazdag budai úr, aki felől tudva tudták az udvarnál, hogy egyik perrel a másik után támad a három édes testvére, mindenfajta csalafintasággal próbálván őket a javaikból kitúrní. Ez a peres uraság is ama gazdagok közül való volt, akik olyan éhesek szegények, az egész világot szeretnék felfalni.

Hát ennek a faláknak a testvérei, az Úristen különös rendelése folytán egyszerre megbetegedtek és el is haltak mind a hárman egymásután. Minden kincsüket ez a megmaradt rossz testvér örökölte. Felöltözött szomorú feketébe, a szakállát is megnövesztette, sóhajainak, nyöszörgéseinek nem akart vége szakadni, úgy gyászolta mind a világ előtt az ő elveszített drága testvéreit.

Egyszer azután a Mátyás szeme elé került ez a gyászos uraság, már akkor köldökig ért a szakállá.

Mátyás király igen jól tudta, kivel van dolga, de úgy tett, mintha soha semmit se hallott volna.

Megszólította gyengéden ökelmét, mikor az fölemelte reá búbanatos tekintetét:

- Hát te barátom, kiért viseled ezt a szomorú gyászt?

A gazdag, aki most már dúsabbnál dúsbabb gazdag volt, rezgeteg hanggal felelte:

- Három testvéremért, Felség, mind a hármat elveszítettem.

- Ó, ó! - Mátyás sajnálkozva csóválta meg a fejét. - Hát aztán mondd meg, későn ért-e téged ez a gyász vagy korán?

- Későn, Felség, bizony későn, mert hiszen sokáig feküdtek, szenvedtek a boldogultak.

Végigmérte erre Mátyás az alakoskodót:

- Későn hát, ahogy mondod és ahogy magam is gondolom: mivelhogy régen óhajtottad már, bárcsak meghalnának, így tovább bírhattad volna az ő javaikat. Elhiszem, hogy igaz bánatban nyujtod a szakálladat, te szegény gyászos ember.

A CSÓRI CSUKA MEG A MÁJA

Jóétvágyú Mátyás királyunk igen szerette a halat. A halban legjobban a csukát, csukában is legjobban a máját.

Történt, hogy ott esteledett a kíséretével egy útján a király a fejérmegyei Csór községben. Akármilyen kicsi volt az a Csór, olyan kicsi nem volt, hogy azért egy ütött-kopott fogadója ne lett volna. Hát jobb híján oda szállottak be a király, meg az urak, akik kísérték.

Amint bent voltak, mindjárt vacsorát parancsolt Mátyás:

- Van-é csukád, fogadós, mert a király azt ehetnék.

- Van, király uram, gyönyörű kövér csukájaim van!

De mikor a csukát a tányérra tették, egy-kettő észrevette a király, hogy a csukának hiányzik a mája!

Azt odakint felejtette a derék fogadós, mert annak is az volt a kedvenc falatja, s akárhogy is szerette-tisztelte Mátyás királyt, csak jobb szerette a csukamáját.

Mátyás reá pattintott a fogadósra:

- Hát a mája, hé!

Mélyet hajolt a fogadós:

- Király uram, - azt mondja - a csóri csukának nincsen mája.

Mátyás erre fölvette a lovaglópalcát, akit a két térde közé fogott volt. Fölvette, megsuhintotta:

- Ez itt palotai pálca, látod? A palotai pálcának pedig nincsen száma!

Elég volt ennyi a fogadósnak, ugrott kifelé, rögtön az asztalra tette a csukának a máját.

NEM FELEJTETTÜK EL...

II. József császár tudjuk jószándékú uralkodó volt. Ha mint megátalkodott német nem is hajtott a mi nemzeti kívánságainkra, de értelem és emberi szív lakozott benne; erőszakos uraknak ellensége, gyengéknek gyengéd védelmezője volt. Egyszer is mikor Magyarországon utazott, maga elébe engedte a panaszos özvegyeket, árvákat, meg minden póruljártakat, akiket a hatalmasok és törvényforgató huncutok a jussuktól elűtöttek. És miután szentül megfogadta, hogy kinek-kinek a dolgában igazságot tétet, a hálálkodó szegények könnyei láttára megindultan fordult oda a prédikátorhoz, aki tolmácsa volt az ügyesbajos szegényeknek és szent buzgalommal kiáltotta, latin nyelven:

- Eximam Mathiam ex ore Hungarorum!

Ami annyit jelent, hogy:

- El fogom feledtetni a magyarokkal Mátyás királyt!

Meg kell adni, ilyen szépet még egyetlenegy Habsburg se álmodott. Tehettél volna, jó Második József, százszor annyi derék nemes dolgot, Mátyás nevét el nem homályosítottad volna, mert Mátyás királyt a magyar, míg világ a világ, el nem felejtí.